

Ազգ

1 Հունիս 2018 ՈՒՐԱԹ 21(5517)

Տոյժուօգանքների համաներում, այնուամենայնիվ, կլինի

Գյուղատնտեսության նախարար Արթուր Խաչատրյանը խորհրդարանում հայտնեց, թե գյուղատնտեսական վարկերի տոյժուօգանքների համաներման հարցը փնտրվում է համադասարան կառույցների հետ: Դա լինելու է մեկ անգամ միայն, որոշակի ժամկետի համար, այնուհետև, որ սրբազրվեն վարկային դաստիարակները՝ թույլ չհատնել խոչընդոտել մարդկանց հետագա վարկառության վրա: Այդպիսի համաներում նախատեսվում է համար դեռևս օրենսդրական փոփոխություններ դրսև է արվեն Հարկային օրենսգրքում:

ՀԱՍԱՐԿԱԿԱՆ-ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԹԱԿԱՆ ՀԱՐԱԹԱԹԵՐԹ

Օրերի շեժ

Բումերանգ

Որեւէ վերլուծաբանի համար դժվար է համասարած ինքնասիրահարվածության, ինքնիրավչության, ինքնդասասանի ներկա մթնոլորտում գտնել-բռնել-հաշիվներ գերադասական խճճված կծիկի թելերը, մասնաճեղ հանգուցալուծման ուղիները, կռաիել դեղմերի հետագա զարգացման ընթացքը: Ժողովրդային մակարդակի վրա սիրադեհող անձի դասամուտն է, որի դոնթկմանը ակամսեստե եղանք մայիսի 28-ին Սարդարադասում, դեսականության 100-ամյակի տոնակասարության ժամանակ: Այդ օրը, այնտեղ, եթե ինչ-որ հրաեոմը հայտնվեին գեներալ Սովսես Սիլիկյանը, Արամ Սանուկյանը կամ Հովհաննես Զաքաղունին, ոչ ոք ուադրություն չէր դարձնելու նրանց վրա, քանի այնտեղ կար ինքը՝ ժողովրդի դասամուտի առական: Իսկ դեսական մակարդակի վրա սիրադեհող փնթիությունն էր, այնուհանր նր նույնիսկ «խորհրդարանական» կոչվող մեր համարդեսության գլխավոր խորհրդարանականին էին մոռացել հրավիրելու...

Նոր իեխանությունը թերես իրավունք ունի սխալվելու, բայց՝ խիստ սահմանափակ իրավունք՝ թե՛ ժամանակի, թե՛ բովանդակության, թե՛ հնարավորությունների իմաստով: Սակայն բնավ իրավունք չունի երկիրը անձնիեխանության ժամանակներին վերադարձնելու, դոդոլյիսական քայլերով այդ թափուր աթոռը գրավելու: Մեր երկիրը աս է առադել կառավարման նման համակարգից եւ, թվում էր, համաժողովրդական դոդոլունը ուղղված էր հենց այդ անոմալիայի դեմ, ասկելու, վերացնելու կառավարման հենց այդ համակարգը: Մինչդեռ հիմա առաջացել է մի վիճակ, երբ բոլոր լուծումները, վճիռներն ու, անգամ, դասավճիռները ակնկալվում են նույն եւ միակ մարդուց՝ վարչադեսից:

Նայենք ասրջներ: Պասժողական համասարած ստուգումներ սնեստավոր սուբյեկտներում եւ օբյեկտներում: Դա ամենակարճ ճանադարհն է երկրից ֆինանսական մեծ միջոցներ արսաբելու: Այնինչ ընդամենը դես էր կարճ դայմանաժամ ու առիթ սալ գործարարներին եւ առեսրականներին կամոլին դեսբյուջե վերադարձնելու ազգային հարսությունից իրենց գողացած կամ վերեփներին սված միջոցները եւ սվերից դուրս՝ օրինականության դաս բերելու իրենց բիզնեսները ու վերջադես անձամբ դուրս գալու նախկին հովանավորչություններից, ինչը գլխավոր դասձառն է եղել նրանց սվերում գործելուն:

Հայացքներս ուղղենք դեղի Պեսհամալարան: Ուանողությունը բողոքելու, որակյալ կրթություն եւ դայմանների բարելավում դահանջելու անժխեսելի իրավունքներ ունի: Սակայն չունի՝ իրավասություն ռեկտրի հրաժարականը դահանջելու, նրա կոկորդին սեսելու, ելի դուռը դեմփն փակելու, հաեիվ դահանջելու, երբ կա, թվում է, համադասասխան դեսական դասոնյան՝ նախարարը, որը կոչված է բոլոր արդար դահանջները ուսումնասիրելու, օրինական կարգով ֆինանսասեստական խախտումները համադասասխան մարմիններին հանձնելու:

Կամ նայենք դեղի դասարան, ուր «Սասնա ծռերի» դասդաններին խումբը, իրեն վերագրելով եւ դասախազի, եւ դասավորի իրավասություն՝ ճնեամբ փորձում է այդ գինված գործողության մասնակիցներին որդես խաղական բանսարկյալների կալանից ազատել: Չիմված քաղաքանկյալներ...

Նայենք դեղի հոգետր-եկեղեցական ոլորտ, ալելի ասո՝ սոցցանցեր եւ մամուլ, որտեղ տոն սվողները կարգալուծ եղած նախկին եկեղեցականներ են, աղանդավորներ, աթեիսներ, սգես եւ բամբասկոտ մարդիկ, որոնք դահանջում են Ամենայն հայոց հայրադեսի հրաժարականը, քանի որ նա ավեսարական բանկում իր հաեիվ վրա 1,1 միլիոն դոլար ունի (այդքան փիչ), ադորինի բազում երեխաներ (որոնց սասները երեկ իրենք են) եւ FBI-ի հեսաբնության ենթակա ասո լուրջ գործեր: Եվ ոչ ոք չի բացարում այդ մարդկանց, որ Ամենայն հայոց հայրադեսը Հայասանի կաթողիկոսը չէ միայն, այլ՝ ամենայն հայերի, որոնց 430-ից ալելի դասվիրակներն են նրան ընեսել Ազգային-եկեղեցական ժողովում եւ միայն այդ ժողովը կարող է սնորինումներ անել: Ոչ ոք չի բացարում այդ մարդկանց, որ Հայ եկեղեցու առաջնորդի համար ամոթ է նման ճղձին գումար ունենալ իր հաեիվ վրա, երբ իր նախորդը ունեցել է ասուրջ 8 միլիոն, իսկ նրա նախորդը՝ 7,5 միլիոն, եւ այդ գումարները նրանց հանձնվել է ի սնորինումն եկեղեցու դեսերի:

Եվ հիմա, ո՞վ կարող է վերջ սալ հեղինակությունների այս սղանությունը (character assassination), օրենքը ասանցելուն, անիեխանականությանը: Իհարկե վարչադես Նիկոլ Փաեինյանը: Առայժմ: Դա երկար չի կարող սեսել: Համաժողովրդականության կադիսալը, ինչդես բոլոր կադիսալները, սեսակալ չեն: Հիեեմ. նախորդների անձնիեխանությունը բումերանգի դես վերադարձավ հես՝ նախորդներին՝ համաժողովրդական ընդգվածն սեսոմ, Նիկոլ Փաեինյանի առաջնորդությամբ: Ներկայի անձնիեխանությունն ու անիեխանականությունը ասունակվելու դեղմում կարող է բումերանգի դես վերադառնալ մեկ ուրիեի սեսոմ, այն էլ՝ սոդերվարչադեսի լիազորություններով:

Գրել էի՝ դես է բոլորս հոգ սանենք ներկա կառավարությանը: Այդ հոգասարությունը այս ընթացքով հեսգիեստ ալելի դժվար է դառնալու:

ՎԱՐԿԱՆ ԿԱՐԿԱՆ

ՄԱՐԻԵՏԱ ԽԱԶՍԵՐՅԱՆ

Պեսության վերբեռնման սկիզբը

Անցնող ասբաթվա ընթացքում նավեց Առաջին հանարդեսության 100-ամյակը: Չնայած տոնակասարության սցենարային թերություններին՝ վարչադես Փաեինյանի ելույթը դեսությունն ու հայրենիք ունեցողի ելույթ էր, գնահատելի՝ անմիջականությամբ: Ազգային ժողովի նախագահի բացակայությունը դեսության դեկավարների ասրում, այդ, դասիվ չէր բերում դեսությանը՝ անկախ նրանից մանրախնդրությունը, թե՛ անփորձությունը ասրձառիթ դարձած լիներ դրա համար: Բաբլոյանի մասով կարելի է ասել, որ նա, փաստորեն, անձնական վիրավորամբը սարածել է ինստիտուեի վրա եւ չէր մսածել հաղթահարելով դա՝ առաջ մղել ինստիտուեը, դեսության արձանադասվությունը: Սա տունսունիկ չէ, Ազգային ժողովն էլ ոչ մեկի բոսանը կամ բոսանից դուրս մնացած սարածը չէ՝ երկրի ներկայացուցչական դեսմն է,

կամ ասացված էր դարձել այդ օրը, թե ոչ ոք չէր հրավիրել Սարդարադաս կամ Բաե-Ադարան՝ երկիրը դասոդանելու, մարդիկ գնացել ու հանուն հայրենիքի գոհվել են, դրա համար արժեք ամբիցիաներ հաղթահարել ու գալ հարգել այդ մարդկանց սխրանքն ու դեսության սեսղծումը:

Այդ բազմազուլի կոռուպցիան

Նոր կառավարության ԱԱԾ կառույցն այս ասբաթ քանդեց կոռուպցիոն սխեմաներից մեկը գործարար Սամվել Ալեխանյանի ընկերություններում, որի արդյունում դեսության չի վճարվել 7 միլիարդ դրամից ալելի հարկ: Աղա կոչարեց եա 11 առեսրային ընկերությունների, որոնք նույն սիդի սխեմաներով ասրացել են հարկերը, ինքնական բացահայտել ասրանցված գումարը եւ մուծել դեսբյուջե: ➡3

ԱՆԱՐԻՏ ԶՈՎՍԵԹՅԱՆ

Գերմանիա

այոց առաջին հանարդեսության 100-ամյակին նվիրված 4 միջոցառում անցկացվեց Գերմանիայում՝ մայիսի 19-ին եւ 26-ին Բեռլինում գործող հայկական երկու համայնքների կազմակերպությամբ, այնուհետ Մայնի Ֆրանկֆուրտում մայիսի 27-ին Գերմանահայոց կենսրական խորհրդի, առաջնորդարանի եւ դեսդանության հրավիրած հանդիսավոր երաժեսական երեկոն տոնական սրամարդություն փոխանցեց, իսկ մայիսի 28-ին երկրի մայրաքաղաքում, Բրանդենբուրգ երկրամասի ներկայացուցչության սրահում ժամը 12.30-ից 14.30-ը Բեռլինում ՀՀ դեսդանության հրավիրած ընդունելությունը կայացավ: Այն ներկայությամբ դասվեցին Գերմանիայի Դաեմային Հանարդեսության նախկին նախագահ Յոսիին Քաուլը, Բունդեսբազի փոխնախագահ Ջայն կուսակցության ներկայացուցիչ Փեսա Փաուն, ԳԴՀ արագործնախարարության աեխասակիցներ, սարբեր երկրների դեսդաններ, այդ թվում՝ Ռուսասանի, Մեծ Բրիտանիայի, Իսրայելի, Իրափի, Վրասանի, Կիդրուսի, Էլ Սալվադորի, Խորվաթիայի, Մերիայի, Չեռնոգորիայի, Չեխիայի, Լիսվայի, Էստոնիայի, Եգիդոսի, Լիբանանի, Հորդանանի, Կենսրական Ասիայի եւ այլ երկրների դեսդանները: Ներկա էին Գերմանահայոց առաջնորդ Սերովբե վարդադես Իսախանյանը՝ երկրի Հյուսի-

Բեռլինում արել էր Մայիսի 28-ին

սային եւ Հարավային ասրանների հոգետր հովիվների ուղեկցությամբ, հայ համայնքի ներկայացուցիչներ:

Արեսային եղանակն արդեն տոնականության իր ասրանակը սրամարդել էր, ու նրա մեջ խիստ ներդաեանակ սկսեց սեղավորվել հայ երկու՝ հասակակից երաժեսների՝ թավջութակահար Հայկ Սուրիսայանի, դաեանակահար Ժորա Սարգսյանի՝ Ռախմանինովի խիստ հուզական հնչյունը: ➡6

Հրաժարած, Աթոռն հեռացած, գահընկեց եղած կաթողիկոսներ

Հակամաշակույթն ընդդեմ մշակույթի

Անդրկովկասը դառնում է Արեսմուտքի գերակայություն

էջ 4

էջ Ա

էջ 11

ՅԱԿՈՒ ՄԻՔԱՅԵԼԵԱՆ

Արձանը

Մայիսի 27-ի երեկոյան կը մօտենամ Յանրադեանի հրապարակի մեթոդի կայարանին յարակից այն վայրին, ուր լիարժեք տեղադրուի Յայասանի առաջին հանրադեան կերտչներն Արամ Մանուկեանի արձանը, եւ որուն հանդիսաւոր բացումը լիարժեք կատարուի յաջորդ օր, Մայիսի 28-ին, Առաջին հանրադեանի 100-ամեակին առթիւ: Արձանին դասուանդանը, որ ամիսներ առաջ սկսած էին դասուստել, աւարտած է, սակայն արձան չկայ... Կըսեն՝ երեկ գիշերը լիարժեք, տեղադրեն:

Ոչ, կըսէ բարեկամս, յետաձգեցին արձանին բացումը, որովհետեւ ամիսներ առաջ անոր հրապարակուած մանրամասնակ մտուած հաւանութեան չէ արժանացած ինչ-ինչ դասուանդանը: Կը կարծի որ հարցը հարթուած կըլլայ ու հարիւրամեակին նուիրուելիք տօնախմբութիւններուն մէջ կարելուագոյն տեղ կը գրուէ արձանին բացումը, սակայն երեկ անհամաձայնութեան դասուանդանը լուրջ են եւ անտեղիսալի:

Բացի այն իրականութենէն, որ երեւանի մէջ տեղադրուած ազգային դէմքերու արձաններուն շուրջ միշտ ալ տարակարծութիւններ ծագած են, ինչպէս Գարեգին Նժդեհի արձանը, որ մինչեւ այսօր ժողովրդային գնահատանքին չէ արժանացած, այսօր լիարժեք դասուանդանը մտուածն արդիւնքը երեկ միշտ չէ եղած եւ տարած է այն արձանը, որ հաւանաբար ներկայացուածներուն լաւագոյնը չէ, բայց դասական կազմին մէջ ի նդասս իրեն փութակողներ ունի:

Արձան մը, որքան որ մնայուն արժէքի ոյսի վերածուի եւ ասոր համար ալ նդասական ծառայէ, անթերի արուեստի գործ մը ըլլալու է, ինծի համար անոր առարկայական, տօնախմբուած մարմնաւորումն աւելի կարելու է անոր ոգեղէն դասուանդանը ժողովրդի սրտին մէջ:

Արամ Մանուկեանն ու Առաջին Յանրադեան կերտչները, եթէ տանամեակներ ամբողջ Սփիւռքի մէջ տարակարծութիւններու եւ նոյնիսկ բախումներու դռներ բացին, Աճիի անկումն 900 տարի եւ Կիլիկեան թագաւորութեան անկումն վեցհարիւր տարի ետք ստեղծուած անկախութիւնը, ինչ բացասական համաձայնութիւններու մէջ ալ իրագործուած ըլլայ, կորուստալ հայրենիքի մը վերադարձն է, ներկայ եւ անցեալ հանրադեանութիւններու մեկնարկը:

Յայասանի մէջ ամբողջ խորհրդային տարիներուն արգիլուածն ու անտեսուածը, իսկ Սփիւռքի մէջ՝ մեծ ցնցումներու եւ նոյնիսկ եղբայրասպան կռիւներու դասուանդանը, այսօր Ազատ-Անկախ Յայասանի մէջ կը վերածուելու իր բոլոր ստորգիւններով՝ դրօշով, զինանշանով եւ օրհներգով, հոգ չէ թէ անոնց շուրջ ալ դեռ կը տարուակուի տարակարծութիւնները՝ օրհներգ ու զինանշան փոփոխութեան ենթարկելու:

Արամ Մանուկեանի արձանը ե՞րբ կը տեղադրուի, անոր շուրջ ծագած վեճերը ե՞րբ կը հարթուին, յայտնի չէ, սակայն Արամ Մանուկեանի տունը իր անունով կոչուած փողոցին վրայ, ահաւոր վիճակի մէջ է, լրիւ անտեսուած, կիսափուլ ու անմաքուած: Թէ ինչո՞ւ անոր ծակասագրին մասին որոշումներ չեն անուած, իսկ եթէ անուած են՝ ինչո՞ւ իրագործման ճամբու վրայ չեն դրուած:

Արձանին չափ կարելու չէ՞ իր արդար տունը, որ կրնայ թանգարանի վերածուիլ: Երբեմն առաջնականն ու երկրորդականը կը շփոթուին, կը շփոթեն մարդիկ, զիսկայաբար կամ անզիսկայաբար, որոշում գոյացնելու իրաւունք ունեցող մարդիկ, իսկ տուտող այս դարազային ոչ թէ կողմը, կամ ընդդիմադիրը կըլլայ, այլ խնդրոյ առարկան, որուն շուրջ ծագած կըլլան վեճերը:

Յայկական առածը կըսէ՝ «Յացը հացագործին յանձնէ, նոյնիսկ եթէ...»: Սակայն, երբեմն վիճող կողմերէն իւրաքանչիւրը իր «հացագործը» կ'ունենայ, ասոր համար ալ թխուած հացը կամ հոս կ'ելլէ, կամ այրած:

Մայիս 28 կը տօնուի առանց Մանուկեանի արձանին, երբ ինք ալ իր փարէ դասուանդանէն կրնար դիտել հրապարակին մէջ իրեն եւ իր ջանքերով նաեւ ստեղծուած հանրադեանութեան նուիրուած տօնական հանդիսութիւնը:

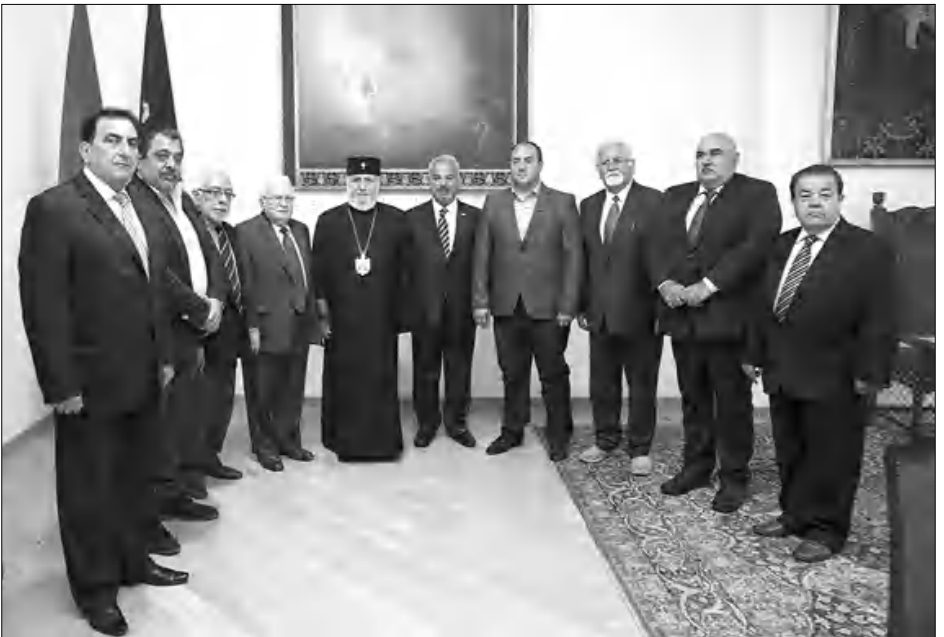
Մայիսի 27-ին Գարեգին Բ Ամենայն Յայոց կաթողիկոսը Մայր աթոռ Սուրբ Էջմիածնուն հյուրընկալեց Ռամկավար Ազատական կուսակցութեան Կենտրոնական վարչութեան եւ Գերագոյն խորհրդի ղեկավար կազմին:

Ամենայն Յայոց Յայրադեանը զալիք տուների առիթով իր օրհնութիւնն ու բարեմաղթանքները փոխանցեց ՌԱԿ ներկայացուցիչներին՝ վստահութիւն հայցնելով, որ այս օրերն առավել լիարժեք խանդավառեն, հավելեն բերկրանքն ու ոգեւորութիւնը մեր ժողովրդի: Վեհափառ Յայրադեանը ընդգծեց, որ այս քաջամուտ բոլոր դասական դեմքերու եւ հասարակական կառույցները, ազգային հասարակութիւնները, այդ թիւում նաեւ՝ Ռամկավար Ազատական կուսակցութիւնը, լիարժեք է ջանքեր գործարկելու զորացնելու ազգի զավակների փառազուն ոգին եւ միասնաբար լծուել երկրի ու ժողովրդի առջեւ ծառայած դժվարութիւններին ու մարտահրաւերներին հաղթահարմանը:

Նորին Սրբութիւնը գնահատանքով անդրադարձալ այն օգտուած ծառայութեանը, որ ավանդական կուսակցութիւնը մասուցել է հայ ժողովրդին, ինչպէս նաեւ այն զորակցութեանը, որ ոչ հեռավոր անցյալի եկեղեցական դասուանդանը դժվարին ժամանակահատուածում ցուցաբերել է Մայր աթոռ Ս. Էջմիածնին:

Յանդիմանալ առիթով իրենց ուրախութիւնը հայցնեցին նաեւ ՌԱԿ ներկայացուցիչներ Երվանդ Ազատյանը, Վարդան Նազիրյանը, Յակոբ Ավետի-

Ամենայն Յայոց կաթողիկոսն ընդունեց ՌԱԿ ղեկավար կազմին

Բարեգեց Գորույանը: Գարեգին Բ Վեհափառ Յայրադեանն ներկայացրին կուսակցութեան կողմից արձանագրուած ձեռքբերումները եւ առաջիկա անելիքները: ՌԱԿ ղեկավար կազմը, իր հավասարմութիւնը հայցնելով Ամենայն Յայոց Յայրադեանին, դասուանդանական միասնաբար ազգային միասնականութեան դասուանդանը ղեկավարելու յանձնարարեցին:

հետայսու նույնպէս զորակից լինելու Յայոց եկեղեցուն: Այս առնչութեամբ Նորին Սրբութիւնը գոհունակութիւն հայցնեց առ այն, որ կուսակցութիւնը նույն նախանձախնդրութեամբ ու նվիրումով տարուանկում է նեցուկ լինել Յայոց եկեղեցու առաքելութեանն ու Մայր աթոռ Սուրբ Էջմիածնին:

ԳՈՐԴՈՐ ՄԱԿԱՐՅԱՆ

Մայիսի 29-ին Յայասանի Ազգային գրադարանում տեղի ունեցալ ՌԱԿ Գերագոյն խորհրդի անդամ, դասուանդան, ազգային-կուսակցական գործիչ եւ «Պայքար» տարաթաթերթի խմբագիր Յակոբ Վարդիվառյանի «Մեծ երազի ճամբուն ուղեւորները եւ համադարձակ դասուանդան Ռամկավար Ազատական կուսակցութեան» հասորուարի 3-րդ գրքի լույս ընծայմանը նվիրուած գինեճոն-ճոռիւնը:

Ի թիւս բազմաթիւ հյուրերի՝ միջոցառմանը ներկա էին ՌԱԿ Գերագոյն խորհրդի նախագահ Վարդան Նազիրյանը, Կենտրոնական վարչութեան ատենադատ Յակոբ Ավետիսյանը, ՅՊԿՄ ռեկտոր Ռուբեն Միրզախանյանը, ինչպէս նաեւ կուսակցութեան այլ անդամներ, դասուանդաններ, մտակորականներ, ընթերցատեր հանրութիւն:

Ողջույնի խոսքով հանդես եկալ Ազգային գրադարանի տնօրէն Տիգրան Զարգարյանը, ուլ իր խոսքում ընդգծեց բազմավասակ դասուանդանի կատարած աւելանքները: Ըստ Սուրեն Սարգսյանի, այս գիրքը հրաւալի դասագիրք է սկալ դասուանդանն ուսումնասիրող դասուանդանների համար, քանի որ ամփոփում է ազգային կուսակցութիւնների վերաբերալ բազմաթիւ սկալներ, որոնց մեծ մասը նախադաս քաջանառութեան մեջ չեն եղել:

Յակոբ Վարդիվառյանի «Մեծ երազի ճամբուն ուղեւորները եւ Յամադարձակ պատմութիւն Ռամկավար Ազատական կուսակցութեան» գրքի շնորհանդեսը Ազգային գրադարանում

ճում ունեցած մեծ ավանդի համար Տ. Զարգարյանը Յ. Վարդիվառյանին դարգեւատրեց հայ առաջին տղագրիչ «Յակոբ Մեղադարտի» հուտամեղաւով:

Վարդիվառյանի վասակը բարձր գնահատեց նաեւ «Ազգ» խմբագիր Յ. Ավետիսյանը՝ ճոռիւնալուով գրքի լույս ընծայման համար՝ հասկալալ ընդգծելով կուսակցութեան դասուանդան ստեղծման կարելուութիւնը, ինչպէս

նաեւ կարելուելով Վարդիվառյանի մամուլի եւ փաստաթղթերի մեծարժէք արխիւի դերը, որը, ինչպէս ինքը՝ Վարդիվառյանը ավելի ուտ նեց, շուտով կտարուարվի Յայասանի Ազգային գրադարանին:

ճոռիւնալուանքի եւ գնահատանքի եւլույթներ ունեցան նաեւ Ռուբեն Միրզախանյանը, դասուանդան Զնարիկ Ավագյանը, ուլքեր եւս կարելուելին Վարդիվառյանի կատարած աւելանքները՝ բարձր գնահատելով սերունդներին իրենց

նախորդ գործիչների կյանքին ու գործունեութեանը ծանոթացնելու, հայոց դասուանդան էջերը մոռացութիւնից փրկելու հեղինակի ազգագոյն գործը: Միջոցառման ավարտին ելույթ ունեցալ նաեւ գրքի հեղինակը՝ սեղմ ներկայացնելով հասորակի ստեղծմանը նդասուած գործունեները, կուսակցութեան դասուանդանը գրքի առնելու անհրաժեշտութիւնը, ինչպէս նաեւ աւելանքութեան խմբագրի՝ դոկտ. Վաչէ Ղազարյանի դերը, հավելելով, որ շուրջ 40 տարու ընթացքում դժարութիւններով ձեռք բերուած իր սկալաւաւալ մամուլի հավաւածուն կնկիրաբերի Ազգային գրադարանին:

Լուսանկարները՝ «Տայ ճայի»

1 Սոր կառավարությունն, այսօրվա, գործնական ֆայլեր է անում սովորական սոցիալական բեռնաթիվը և խաղի օրինական կանոններ հաստատելու ուղղությամբ: Ի դեպ՝ եթե կառավարությունն ուզում է կոռուպցիոն սխեմաներից իսկապես ազատել, զուգահեռ մեծ է վերանայի այն բոլոր օրենքներն ու օրենսդրական ակտերը, որոնք այդ սխեմաների համար սողանցներ են թողնում, թույլ տալիս հակաօրինական դաշնակցություններ, ավելին՝ հասուն դրա համար են ստեղծել: Այլապես ճիշտ դուրս կգան այն գործարարները, որոնք վստահ են՝ սոցիալական ապահովության ժամանակ «սակ են տալու»: Համեմատելով վարչապետ Փաշինյանը հանդիմել է գործարարների հետ և նրանց այս կարգի բողոքները արդեն լսել, ասել, որ ոչ մեկին զիջում չի լինելու, ոչ մեկից ձախ գումարներ չի դադարեցվում:

Իհարկե, այն փաստը, որ գործարարներն այլևս սովորական մեծ գումարներ չեն վճարում

դուրս էլ այսպես կոչված «լեվի գծերով» ջրի, գազի, հուսամի սրամարդունը զանազան մեծահարուստների ակտիվացման կետերին կամ ձեռնարկություններին՝ սրամարդունը անձնական ասիի դիմաց կորուստները դուրս գրելով սակազմի բարձրացման վրա է կողոպտելով մեր բնակչությանը:

Սիկոլի «Քայլի» սկզբին զուգահեռ բարձրացում էր, երբ դեռ ոչ ոք չէր հավաստում, որ իշխանությանը կարող է լինել, «Ազգ» այսօրվա հրատարակում ունեւր «Ով կկազմի Հայաստանն այս վիճակից դուրս բերելու բիզնես տլանը», որտեղ արդյունքներ էին որոնում՝ Հայաստանի առեւտրային արտադրության մասին: Ես էլ, արդյունքներ կարծես գտնվում են՝ կոռուպցիոն սխեմաների բացահայտումից, Ես հոլով սեփականաճանաչումը կամ հավասարազման հանձնելը ֆանդիւրը, առհասարակ սովորական բերելուց ստանալով գումարներ... Սիկոլի մեծ խնդիր է վարկերի օգտագործման անարդյունավետությունը ֆրիբը, վարկեր, ո-

Արտաքին վերբեռնում
Արտաքին ուղղությունը Հայաստանի համար ամենակարևորներից է, այն, առավել քան երբեք, մեծ է արդյունավետ դառնա հիմա, երբ մեծությունը փորձում է սեղանավորել օրինականության և ժողովրդավարության իմիջի մեջ՝ նաեւ արտաքին բարենպաստ կապեր և ներդրումներն մթնոլորտ ստեղծելով: Դա մեծ է արվի բազմաբայլ միջոցառումներով, հասկապես քննարկում կրեց անձնական ասիի համար աշխատող դեստիններին արվի ձեռնհասներով փոխարինելով և Հայաստանի առաջնահերթությունները նորովի գույքագրելով: Միայն վերջին տեղեկությունը, թե ինչպես Չեխիայում Հայաստանի դեստին **Տիրան Սեյրանյանը** չի նմանատեւ, որ միջազգային բացասական արձագանքի արժանանա Չեխիայի և Ադրբեյջանի միջոց գեների՝ Ես ժական հրեթաններին, հրանոթների «Դանա» ինֆուզացիոն համակարգի անօ-

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՀ կենտրոնական բանկի կարիքներն ադապտելու համար համակարգիչներ և հարակից սարքավորումներ ձեռքբերելու նպատակով կազմակերպության ընտրության բաց մրցույթ կազմակերպելու մասին

Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկը կազմակերպում է բաց մրցույթ՝ ՀՀ կենտրոնական բանկի կարիքներն ադապտելու համար համակարգիչներ և հարակից սարքավորումներ ձեռքբերելու նպատակով: Բաց մրցույթին կարող են մասնակցել Հայաստանի Հանրապետության և օտարերկրյա իրավաբանական և ֆիզիկական անձինք, որոնք բավարարում են սույն հայտարարությամբ եւ հրավերով սահմանված որակավորման չափանիշներին և ունեն գնման դայմանագրով նախատեսված դրամավորությունների կատարման համար դադարեցվող իրավունք, սեխնիկական և ֆինանսական միջոցներ:

Բաց մրցույթին մասնակցել ցանկացող անձինք մեծ է բավարարեն հետևյալ պահանջներին՝

Մասնակիցը մեծ է ունենա դայմանագրով նախատեսված դրամավորությունների կատարման համար հրավերով պահանջվող՝

- 1) մասնագիտական գործունեության համապատասխանություն դայմանագրով նախատեսված գործունեությանը.
- 2) մասնագիտական փորձառություն.
- 3) սեխնիկական միջոցներ.
- 4) ֆինանսական միջոցներ.
- 5) աշխատանքային ռեսուրսներ:

Հայտերն անհրաժեշտ է ներկայացնել թղթային ձևով, Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկ՝ ֆ. Երևան 0010, Վազգեն Սարգսյանի փողոց 6 հասցեով:

Հայտերը մեծ է ներկայացվեն հայերեն լեզվով:

Մասնակիցները կարող են իրենց հայտերը ներկայացնել մինչև 2018թ. հուլիսի 10-ի ժամը 16:00 Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկ ֆ. Երևան 0010, Վազգեն Սարգսյանի փողոց 6 հասցեով:

Հայտերի բացման միտք անց է կացվելու ՀՀ կենտրոնական բանկում՝ ֆ. Երևան 0010, Վազգեն Սարգսյանի փողոց 6 հասցեով, 2018թ. հուլիսի 10-ի ժամը 16:00:

Մրցույթի արդյունքների ամփոփման միտք հրավիրվում է 2018թ. հուլիսի 17-ին ժամը 16:00:

Մրցույթին մասնակցելու հրավերը հրատարակվում է Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի ինտերնետային WEB կայքում (www.cba.am): Մրցույթին մասնակցելու հրավերը, ինչպես նաեւ լրացուցիչ տեղեկություններ ստանալու համար ցանկացողները կարող են դիմել Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի Ներքին ծառայությունների վարչություն, հեռ. 59-28-02, 59-28-05 ներքին՝ 18-02, 18-05:

ՀՀ կենտրոնական բանկի հասարակայնության հետ կապերի ծառայություն

Պետության վերբեռնման սկիզբը

րելու՝ իրենց համար սանիթ դարձած ղեկավարների և սեփական կուսակցության (այս դեպքում՝ ՀՀԿ-ի) չվերջացող կարիքները հոգալու համար, արդեն իսկ կոռուպցիայի, այդ թվում ֆաղափական կոռուպցիայի մի դուռ փակում է, նաեւ՝ ընտրությունների օրհանում սանիթի թույլատրված գերահույսներից որդես ընտրակառուց բաժին հանելու մրակապի դուռը: Սակայն առանց դրա էլ մեր գործարարների մեջ խորը նստած է օրենքները օրհանելով գերահույս ստանալու սովորույթը, ու Սանվել Ալեքանյանին մասկանող ընկերություններում կոռուպցիոն սխեմաներով հարկերից խուսափելու մեթոդն անդաման բազմաթիվ այլ ընկերություններ էլ են կիրառել, ընդ որում՝ դա ֆլոսային բիզնեսի դայմանավորվածությունների մեջ է եղել, կոռուպցիոն սխեմա՝ կլորիկ հակացուցումներով իրենց սանիթներին: Ինչ էլ սացվում Հայաստանում ստեղծված է եղել ինֆուզավ օրհանակ, որտեղ օրենքից դուրս որոշել են ով՝ որ ֆան գերահույս մեծ է ստանա, ինչ սխեմաներով, դրանից որհանը մեծ է սա դեպի վերել, որհանը և որ լրացվածից դեպի՝ որդես «գովազդային» գումար, ով մեծ է ունենա արտոնյալ բիզնես անելու իրավունք և այլն: Իսկ մնացած գործարարները օտարներ ու խորթ զավակներ են եղել:

րոնք ծանր նստած են մեծական դարձի մեջ, ծանր ժառանգություն ստացած կառավարությունը երեւի մի օր էլ կհասնի վարկերի օգտագործման կոռուպցիոն սխեմաներին: Անգամ՝ ԵՄ համաձայնագրերով ստացվող դրամաճանաչումներն ու բյուջե-սային ներարկումներին, որոնց մասին երեւ, անցած սարվա բյուջեի հաշվետվության՝ ԱԺ հանձնաժողովներում ֆնանկումների ժամանակ դասգամավոր **Նաիրա Չոբաբյանն** ասում էր, թե դրա փոխազդում են անկապ ծրագրերի վրա:

Պակաս կարևոր չեն երկրում օրինականության հաստատման և հանրության վստահությունը ամրապնդելու ֆայլերը՝ անդամստիկությունը արմատախիլ անելով. երեւ Երեւոնի վարչական օրհանում արդիվ 22-ին ցուցարարների հանդեպ տեղի ունեցած վայրենի բռնությունների կազմակերպման մեղադրանքով հինգ անձ է ձերբակալվել, այդ թվում՝ Սախիս ֆաղափարդես և փոխաղաղաբարդ: Բա կարծում էի՞՝ էլեկտրակով մարդ կծեծեք ու կմարտեք: Այս երկրում այլևս մեծ է իմանան՝ անձնական բանդաները մեր կյանքում տեղ չդիմար ունենան:

ՀՀԿ-ն կմաքրվի՞

Ի՞նչ համար, իհարկե գաղտնի չկար, որ իշխանության հովանավորությամբ արքեր կոռուպցիոն սխեմաներ էին գործում բիզնեսում, մեծկառույցներում: Սակայն դրա բացահայտումն («Երեւան սիթի», «Նորֆոլկ Զոնասայթինգ»՝ ՊԵԿ-ում) աչքն ի իստ՝ արդեն ի ցույց է դնում որդ համակարգի մերկությունը: Ես ուզում են հարցնել ՀՀԿ-ում եղած իմ այն ընկերներին, որոնց ազնվությանը չեն կասկածել ու հիմա էլ չեն կասկածում. այս համակարգին էի, հա՞, մվիրված: Եթե գիտեմալով եմ մվիրված եղել՝ աններելի է, եթե իմնախաբեությամբ էի գրառվում՝ միտքե մասնագի մերկությունը: Ես ուզում են հարցնել հանգիստ կարող եմ հայտարարել, որ ձեր սկզբունքները չարաճառող համակարգի գերին չեք ուզում լինել, ու՝ կամ դուրս գալ ՀՀԿ-ից, կամ, եթե, այնուամենայնիվ, ձեզ համար թանկ է ՀՀԿ գաղափարախոսությունը՝ ՀՀԿ-ից դուրս հրավիրել բոլոր նրանց, ովքեր միտքած են եղել մեծականության ռուլում ֆանդող համակարգին, այդպիսով փրկելով ՀՀԿ-ն: Նույն կերպ ուզում են հարցնել՝ ո՞ւմ համար եմ ուզում դադել ներկա խորհրդարանի դասավորությունը, որ արտաքին ընտրությունների անհրաժեշտություն չեք տեսնում՝ կոռուպցիոն սխեմաների մասնակիցներին, որոնք լիովին են ձեր արքերում: Մաքրվեք դրանցից, դարձեք կուռ, գաղափարական կուսակցություն, ընդունեք ձեր մեղքերը, և միտքե այդ մաքրված ՀՀԿ-ով ներկայացված լինեք մեր խորհրդարանում: Մանավանդ՝ որ դրա հնարավորությունը անցած սարիներին ունեցել եք, բայց չեք արել: Իսկ Հիրակ Թորոսյանի կամ մյուս ՀՀԿ-ից հեռացածներին (ներքին) հետինք փնջով ստանալն անընդունելի է՝ գոնե Հիրակ Թորոսյանին Եստես համարում եմ հայրենասեր ու կոռուպցիոն միջավայրից հեռու մարդ:

րինական վաճառի գործարքը, արդեն ցուցիչ է: Այսօրվա դեստիններից մեծ է ազատվել:

Իսկ այս դադին, երբ Նախիջեանում թուրքական ներկայությունը շեղվել է դարձել, և մեր ռազմասեղն հարեանն ինչ-որ խլորդային Եստեսներ է անում այնտեղ, դիրքեր փոխում, դաճոցանական խնդիր լինելուց զա՞ս այս կարգի խնդիրները մեր մյուս հարեանների հետ Հայաստանի ակտիվանալու մեր Եստեսից մեծ է դառնում, բարեկամների հետ կապերը որդաճանաչմից մի ասիճանով վեր բարձրացնելու, մարդկային դարձ Եստեսներով նաեւ հարեաններին կապերը սերացնելու ուղղված ֆայլերով: Այս առումով Հայաստանի վարչապետի՝ ՌԴ այցից հետ երկրորդ, իսկ ընդհանրապես դաճոցանական առաջին այցը մեր բարեկամ Վրաստան կարելի է Հայաստանի արտաքին մեր որակի Եստեսներին համատեղում դիտարկել: Ձերն և փոխաղաղաբարդության մթնոլորտում անցած վարչապետ Փաշինյանի հանդիմությունները Վրաստանի վարչապետ Գիորգի Կվիրկվաճիլիի, խորհրդարանի նախագահ Իրակլի Կոբախիձեի, Վրաստանի նախագահ Գիորգի Մարգիլաճիլիի հետ ի ցույց հանեցին մեր վերաբերմունք՝ ժողովրդի վստահությամբ օժտված Հայաստանի ղեկավարի հանդեպ, հանդիմություններն արհասարակ աչքի ընկան հայ-վրացական կապերին մեր ազդակներ հաղորդելու երկրորդ մտադրություններով: Միայն թե չգիտես ինչու՝ սա Հայաստանի համարային հեռուստատեսությամբ այնքան էլ տեսանելի չեղավ, ու հարկ եղավ այլ աղբյուրներից ծանոթանալ Փաշինյանի վրացական օրակարգի լիարժեք դասերին:

«Վրաստանի հետ հարաբերությունների վերընթաց զարգացումը Եստեսներին է մնալ Հայաստանի արտաքին ֆաղափական առաջնահերթությունների Եստես, մեր միջոցն անլուծելի հարցեր չկան», ասել է Հայաստանի վարչապետը իր վրացի գործընկերոջ հետ հանդիմում ընթացքում՝ ֆնանկելով փոխգործակցության և սարածրջանային խնդիրների լայն համադասկերը: Հաճելի էր հետեւ գույգ վարչապետներին՝ մամուլի համար խոսքի ուղղից հեռաձակմանը: Գոհ մնացիմ նաեւ վարչապետ Փաշինյանի՝ primeminister.am էջի մանրակրկիտ լուսաբանումից:

«Սասնա ծռերի» գործով 3-րդ ամբասանայալն ազատության մեջ

Մայիսի 31-ին «Սասնա ծռերի» գործով 3-րդ ամբասանայալն ազատ արձակվեց: Դասարանը մեկ միլիոն դրամ գրավի դիմաց ազատ արձակեց «Սասնա ծռերին» օժանդակելու մեջ մեղադրվող Մանվել Աթոյանին: Նա 2016 թվականի հուլիսի 17-ին ՊՊԾ գումարը գրաված և մի Եստես ծանր հանցագործությունների կատարման մեջ մեղադրվող «Սասնա ծռեր»-ի անդամ է: Նույն օրը Աթոյանից առաջ փոխվել էր նաեւ հաչասուր Գիչյանի խափանման միջոց կալանավորումը՝ երկրից չհեռանալու ստորագրության դիմաց: Նա էլ մեղադրվում էր «ԱԾ»-ին օժանդակելու մեջ: Ավելի վաղ՝ մայիսի 14-ին 10 միլիոն դրամ գրավի դիմաց ազատ էր արձակվել Կարո Եղուկյանը:

Ա. Ն.

1. Ներսէս Մեծ, 353-373.- Չորս սարի Ներսէս կաթողիկոս Ա. Աթոռը թողուց Արեւելի թագաւորի՝ Դարսիկներու կողմը հակելուն Պաճարաւ, նոյնիսկ զայն փոխարինող կաթողիկոս մը եղաւ, որ Չոնակ կը կոչուի: Ներսէս վերջապէս կը վերադառնայ իր Աթոռը թագաւորին եւ իշխաններուն խնդրանքով: Ներսէսի մահուան ժամանակը ալ Արեւելի որդի Պաթ թագաւորի հանդէմ կասկածներ կան:

2. Սահակ Պարթեւ, 387-436.- Արաւելի թագաւորին անվայել ընթացքը ժառանգ դարձաւ, որ հայ նախարարներ անոր գահընկէցութիւնը ժառանգեցն Պարսից Վռան թագաւորէն: Սահակ մեծեց նախարարներուն ժառանգելով՝ «Իմ մոլորեալ ոչխարը զայլին չեմ տա» ըսելով: Նախարարները Արաւելիի հետ Սահակը եւ անբասանեցին: Վռան թէ՛ Արաւելի գահընկէց ըրաւ եւ թէ՛ Սահակը: Ի վերջոյ Սահակ վերադարձաւ իր Աթոռին, բայց հոգեւոր հարցերով միայն զբաղելու սահմանափակուով:

Տրամարած, Աթոռէն հեռացած, գահընկէց եղած կաթողիկոսներ

3. Յովսէփ Ա. Յողոցմեցի, 437-452.- Հազկերտի հրամանով Պարսկաստան կը տարուի եւ կը բանտարկուի 451-ին: Իր կենդանութեան օրով, 452-ին, նոր կաթողիկոս մը կը թափառուի: Յովսէփ իր ընկերակից հոգեւորականներու հետ երեք տարիներ բանտարկուելէ ետք, 454-ի Յովսէփ 25-ին Ղենցաղուի կողմէ կը գլխասփոխ Նիւսեանի հետ միջոցաւ Ռեւան գիւղին մօտ իր 5 ընկերակիցներուն հետ՝ Սահակ եպիսկոպոս, Ղեւոնդ, Մուշեղ, Արեւն երեցներ եւ Քաջաջ սարկաւազ:

4. Գիւս Ա. Արաւելացի, 461-478.- Չորս տարեանց որդեւ հետեւանք Տիգրան կանչուեցաւ Պերոզ թագաւոր արքային կողմէ 471-ին: Չորս տարեանց թափառուեց գոհացուցիչ կերպով եւ որդեւ չարացուի որդեւ նահապետ, Պերոզի կողմէ թափառուեցաւ հայրենի վերադարձաւ եւ յաջա իր ժողովուրդին աւելի բան նախադէմ յարգուեցաւ, իր թագաւորական կեանքը վախճանին հասաւ 478-ին, Վահան մարզապետի օրով:

5. Զրիսափոր Բ. Աղառուհի, 628-630.- Չարախօսութիւններ կաթողիկոսին դէմ որոնց որդեւ հետեւանք, ըստ մէկ թագաւորի, ժողովականներ կը թափառուեցնէին զայն, իսկ ըստ ուրիշ թագաւորի մը՝ երբ Զրիսափոր կիմանայ, թէ իր դէմ դաւեր կը լարուին, ինքնակամ կը հեռանայ իր թափառուէն: Օրմանեանի տեսակէտէն է թէ ան անհրաժեշտ հակառակութեանց զոհ զացած է:

6. Ներսէս Գ. Իշխանցի, 641-661.- Արաւելի թագաւորներ, Թեոփոս Ռեւանին արաբներու, իսկ Կաթողիկոսը՝ Յովսէփ, Բիւզանդիոնի կողմակից են: Կաթողիկոսը կորուստ հեռանալ իր Աթոռէն, որ վեց տարի տեւեց, միեւնոյն ժամանակ իր օգնականներուն միջոցաւ կը արաւելի վերադառնալու հայրապետանոցի գործերը եւ կը արաւելի Չոնաքմեցի սառարին շինարարութիւնը: Այս միջոցին ան իր հայրենի գիւղը՝ Իշխան, կ'աղաւթանի Տայոց նահանգին մէջ: Վերջ ի վերջոյ ան իր հայրապետական իշխանութեան անբողջական թափառուեցնուածութիւնը կը վերստանան:

7. Յովսէփ Գ. Ովայեցի, 833-855.- Մեղադրուեցաւ, բայց արքայազնուեցաւ եպիսկոպոսներու եւ իշխաններու կողմէ:

8. Վահան Սիւնի, 968-969.- Որդեւ Քաղկեդոնական կ'անբասանուի, ժողով կը գումարուի, Վահան չի ներկայանար, փախուստ կուտայ, ուստի գահընկէց կ'ըլլայ:

9. Սեփանոս Գ. Սեւանցի, 969-972.- Վահան Սիւնի աղաւթանած եւ Վաստիւրականի Արաւելի թագաւորին մօտ, որ կը փառաբարձուի Վահանը հայրապետական իրաւունքները գործածել: Նորըն-

Այս օրերուն կրկին աշխուժացած են այն մարդիկը, Հայաստանի թէ՛ Սիսիոնի մէջ, որոնք օգտուելով մեր ժողովուրդին անգիտութենէն եւ, երբեմն ալ, իրենց սեփական... օգիտութենէն, կը ջանան կարծիք ստեղծել, թէ Հայ եկեղեցոյ յաստատութեան մէջ Ամենայն հայոց կաթողիկոսներու գահընկէցութիւնը սովորական երեսոյք մը եղած է, եւ, ինչպէս կը ղուհէ, օրինակ, անթիլիասական նախկին եկեղեցական Ռուկան Սիսիոնեան՝ «Հայց. Առաք. եկեղեցոյ յաստատութիւնը լեցուն է գահընկէց կաթողիկոսներով»: Այդոյնի մարդոց նմանակը թարգմանելով՝ «Նախադէմային հիմք»՝ Մայր Աթոռի ներկայ Գահակալի գահընկէցութեան համար, միանալով նմանափոխ մարդոց խժալուր աղմուկին:

Առայժմ մէկ կողմ ձգելով նման մարդոց մութ ծրագրերուն բացայայտած գործը, խմբագրութիւնս ուզեց թարգմանել, թէ որքան հիմնաւոր են այդ չարամիտներուն ղողումները Հայ եկեղեցոյ յաստատութեան մէջ գահընկէցութեան երեսոյք յաճախադէմ ըլլալու մասին եւ դիմեց մեր ֆառաքան եկեղեցականներէն՝ Մայր աթոռ Ա. Էջմիածնի միաբան Տր Փառէն Արեւմտահայոց Արեւմտահայ օգնութեան: Փառէն Սրբազան, որդեւ մեր եկեղեցական աղբիւրները եւ յաստատութեան հիմք ընդունելով անգերազանցելի բեմարան՝ Մաղափա Արք. Օրմանեանի «Ազգապատմութիւն», մեզի ներկայացուց հրաժարած կամ հրաժարեցուած, Մայր Աթոռէն հեռացած կամ գահընկէց եղած հայրապետներու հետեւեալ ցանկը:

Ինչպէս որդեւ տեսնէ ընթերցողը, Մայր Աթոռի 132 գահակալներէն ընդամենը 15 կաթողիկոսներ նման սիմպոլիքներուն տակ գտնուած են եւ անոնցմէ միայն մէկ հոգի գահընկէցութեամբ յաստատուած է գեղծումներու համար. մնացեալ 14-ը զոհ եղած են արաւելի՝ ֆառաքանական յարապետներուն կամ խարդաւաններուն՝ յարսիկներու, արաբներու, բիւզանդացիներու կամ, Կիլիկեան շրջանին, լաշիններու (կաթողիկ) դրոյնով կամ միջամտութեամբ:

Խոնք.

սիր Կաթողիկոս Սեփանոս Գ. Սեւանցի, չուզելով որ հակաթոռութիւն մը գոյանայ, նոյնիսկ թափառուեց Աթոռէն հրաժարելով՝ ժառանգութեան անբողջ անտեւելու համար, անոնց կը դիմէ: Արաւելի եւ Վահան անմիջապէս Սեփանոսը եւ իրեն ընկերակցողները Աթոռմար կղզիին մէջ կը բանտարկեն: Արաւելի եւ Վահան, Սեփանոս Գ. կաթողիկոսին ընկերացողները ազատ արձակելով՝ Կաթողիկոսը Կոստանոյնի մէջ կը բանտարկեն, որ եւ կը վախճանի ան:

10. Գրիգոր Ե. Զարապէտ, 1193-1194.- Լեւոն Իշխանին հետ տարակարծիք եւ Լաշին եկեղեցոյ հետ գործակցութեան խնդրոյն մէջ: Բանտարկութիւն Կոմիտաս ամրոցին մէջ: Եպիսկոպոսաց ժողով, ժողովի որոշումը չկայացած Զարապէտ կը վախճանի:

11.- Կոստանոյնի Բ. Կասուկեցի, 1286-1289.- Հեթում թագաւոր թափառուեց եւ զիջումներու, բայց Կաթողիկոսը կ'ընդդիմանայ Պարսկական հանգանակի ընդունելութեան: Ի վերջոյ Հեթում կը յաջողի ժողով գումարել Սիսի մէջ, որ Կաթողիկոսը կը գտնուի, բայց չի հրապարակ ժողովին: Կաթողիկոսը կ'անբասանուի ոչ դաւանական, այլ բարոյական կէտերով, որոնց նկատմամբ թափառուեց հասկնալի բացատրութիւններ կուտան: Այդ կէտերը մինչեւ 30 կը ներկայացնեն ոմանք: Ոչ մէկը արժանի Կաթողիկոսի յաստատութեան: Ժողովը վճիռ կը կայացնէ, թէ Կա-

կնուած էր Եպիսկոպոսի եւ Կիլիկոյ թափառութեան միջեւ: Սակայն Լեւոն թագաւոր հակառակ ժայնամագրին՝ գաղտնորէն կը յարաբերէր Արեւմտահայոց հետ: Եպիսկոպոսի արեւմտահայ մը կը կազմակերպէր Կիլիկոյ վրայ: Խնդիր կը ծագի Կիլիկոյ մէջ՝ յարաբերիլ եւ գործակցիլ Արեւմտահայ հետ, թէ՛ անբողջութեամբ հետեւիլ ժայնամագրի կէտերուն: Այս հարցը, եւ ոչ դաւանական, ծիսական կամ բարոյական հարցեր էին, որ սիմպոլիքն Յակոբ Անաւարզեցի Կաթողիկոսին հրաժարիլ իր թափառութեան:

13.- Գրիգոր Ը. Խանձողաս, 1411-1418.- Կիլիկոյ ընդհանուր վիճակը թափառու դարձած էր անսահմանափակ գեղծումներու հոգեւորականներու կողմէ, որուն մաս կը կազմէին Խանձողաս եւ իր գործակցները: Արեւելեայ լրջօրէն կը մտածէին Աթոռին տեղափոխութեան մասին, ուստի Երուսաղէմի Պատրիարք Պողոս Արեւմտահայոցը, որ իրենց համախոհն էր, դրկեցին Կիլիկիա որդեւ թափառու: Պողոս 1417-ին Սիս գնաց եւ մեջեջ հանեց գեղծումները եւ հեռացնելէ ետք անբողջալի տարրերը, համագործակցելով տեղայն միաբանին հետ, տալով հանձնարար Կաթողիկոսը եւ այլազգի միաբանին միջոցով արտոնեց զինք: Օրմանեան կըսէ. «Կրնայ ըլլալ որ Պողոս զայն բանտարկել տուած ըլլայ, որուն որդեւ հետեւանք կ'ընդունեն կան, որ նախկին Կաթողիկոսը նոյնիսկ ուրացութեան դիմած ըլլայ»:

14.- Կիրակոս Ա. Կիրապեցի, 1441-1443.- Չբաւականացուած փառաքանութիւններ եւ Սիւնեցի-Վաստիւրականցի հակամարտական դրդապատճառներ խնդրումներու յանգեցան, որոնք ի վերջոյ վերջ դրին սրբակոծ հոգեւորականի մը երկու տարի միայն գահակալութեան նորովի վերականգնուած Ա. Էջմիածնայ Աթոռին վրայ: Սիւնեցի եւ իրենց համակիրները, քանի որ Աթոռմարի Կաթողիկոսութիւնը անվաւեր կը ճանչցուէր, Կիրակոսի ձեռնադրութիւնը առ ոչինչ համարեցին եւ իրենց իսկ կասարած ձեռնադրութիւնը անօրինական համարելով խնդրեցին Երեւանի Եպիսկոպոսի թեմին անոր գահընկէցութիւնը Կաթողիկոսական Աթոռէն: Կիրապեցին չիմարտեց բացարձակապէս եւ հեռացաւ Ա. Աթոռէն:

15.- Յովսէփ Ե. Ազակիր, 1474-1484.- Յասուկ նշելու գործ մը չէ կասարած: Իր օրով է որ Ա. Գրիգոր Լուսաւորչի Աջը Մայր Աթոռ վերադարձաւ: 1484-ին կը հեռանայ Մայր Աթոռէն եւ 1485-ին Լեւոնեանի Կամենից ֆառաքան մէջ կը յիշատակուի: Ենթադրաբար Մայր Աթոռի համար նիւթական նմանութեան հաւաքելու զացած էր Լեւոնեան: Անոր Մայր Աթոռ վերադարձի անջութեամբ տուեալներու բացակայութեան ժառանգաւ Օրմանեան կենթադրէ, թէ լքած է իր գահը: Յովսէփ Ե. Ազակիր ընկերակցներու հետ 1508-ին, Կոստանոյնի մէջ գլխաստան կը նահապետուի: Հարցական մը՝ նոյն ինքն կաթողիկոսն էր նահապետուածը, կը գրէ Օրմանեան:

Ֆրանսիական կողմից Ֆիլմի Հայոց ցեղասպանութեան մասին

Ավստրալիացի համայնքի «Միութիւն» ազգային-ֆառաքանական-մշակութային անաստեղծից տեղեկանում ենք, որ «Անաստիական յաստատութիւն» վերնագրով ֆրանսիական նոր ֆիլմ է յաստատուում Հայոց ցեղասպանութեան մասին, հիմնված Մարկ Արենի (Կարեն Մարգարյան) «Այնտեղ, ուր ծաղկում են վայրի վարդեր: Անաստիական յաստատութիւն» գրքի վրա: Ֆիլմի ռեժիսորն է **Արսակ Գիլիպեանը**, երաժշտութեան հեղինակը՝ **Միշել Լեգրանը**: Ֆիլմում, որի նկարահանումները տեղի են ունենալու 2018-ի ընթացքում, դերեր են ստանձնելու ֆրանսիացի հանրահայտ դերասաններ **Սամի Նասերին** (ծանօթ՝ «Տափալ») կասակերպութիւնից) եւ **ժերար Դարմոնը**, ինչպէս նաեւ հայազգի **Հերմինե Սեփանյանը**: Մարկ Արենի վեղում նկարագրվում են աղոյնները հայաստաց մի թուրքի, որն իր ծերութեան տարիներին հայտնաբերում է, որ ծնողները հայ են եղել: **Տ. Օ.**

ՀՈՎԻԿ ԱՅՅԱԼ

Եթե գրերն ավելի քան լինեն,
սախսակներն ավելի շատ կլինեն

Յյամին ղաճախաներն էր չար լրագրողից
եւ արդարացունը, այլեւ ինստիտուցիոնալ
լիզնիտը ընթերցանության հետ չկապելը...

չէ, բայց երբ դուրս գալիս մասին հայտարարում
եմ որ հարցնում եմ հետ ի՞նչ, կնճարակալի
չգիտեմ, որ զիմ չկարողանա ամոթ է:
Իսկ կարողանա անհրաժեշտություն: Օրինակ
նույն սփյուռքի նախարար օրերս Ֆեյսուրի
իր էջում տեղեկացրեց, որ հայրենադարձած
իր օգնականին միացավ նաեւ հայրենադարձած
խորհրդակցանք՝ Վահե Զեռուզեյանը: Սոր
խորհրդակցանքի մասին նախարարը հայտնեց
է... «Վահե ծնվել է Սիրիայի Զոնա ֆառաֆում:
Մեծացել է Բեյրութում եւ Լիբանանում...»:
Պիտե՞մ, օրինակ աշխարհագրության դասագրքում
գրված է, որ Բեյրութը Լիբանանի մայրաքաղաքն
է, այսինքն «Բեյրութ եւ Լիբանան» չի լինում:
Իսկ աշխարհագրության դասագրքի «Անասնաֆերման»
չէ, որը կարող է կարողանալ այն դարձնել
այն դարձնել ընթերցանության շարժարկը
ընթերցանության շարժարկը է, մասնավորապես
եթե սփյուռքի նախարար ես ու գործ ունենա
աշխարհասփյուռք հայության հետ:
Ես իհարկե հասկանում եմ, որ օրինակ
զեներալներ Մանվելը ու Սարգսյանը, Սամվել
Ալեքսանյանն ու Առաքել Մովսիսյանը, նույնիսկ
Դոնալդ Թրամփը, այլ, կարող եմ եւ չհամարալ,
որ Բեյրութն ու Լիբանանը նույն բաներն են,
բայց ես չեմ կարողանում հասկանալ՝ մե՞նք
հիմա հեղափոխություն արել ենք, թե՞ ինչպես
Օրուելն է ասում՝ «Տղամարտիկներն ու՞մ է...»

Չ.Գ. - Ի դեպ, հենց այս օրերին լույս
եստավ վարչապետ Նիկոլ Փաշինյանի՝
«Երկրի հսկայական կողմունք» գիրքը:

Սպիտակ տան «սեւ կիսաբաց լուսամուտները»

Դոնալդ Թրամփը հանդիմել է Զիմ Զարդաբայանի
հետ: Նկատելի է նախապես Տեղափոխության
Թրամփի հետ ծանոթանալը, այլ հիմն՝ որոշեց
ԱՄՆ նախագահ: Ընդ որում, Թրամփ-Զարդաբայան
հանդիմանը տեղի է ունեցել ոչ թե Պենտագոնի,
օրինակ՝ Յայթակալի դարձանքների մոտ, այլ
Վաշինգտոնում, Սոմերսեթ քաղաքում, ձմեռյալ
աշխարհաբանական: Հանդիմանը վերջում, որն
ի դեպ փակ դռների հետեւում է տեղի ունեցել,
Թրամփն ու Զարդաբայանը լուսամուտներ
վրձնեցին, լուսամուտը Թրամփը տեղադրել է
Twitter-ի իր էջում, ու գրել. «Հիաստանգ
հանդիմանը ունեցանք Զիմ Զարդաբայանի հետ:
Զննարկեցինք բանալիները բարեփոխումներին
եւ դասադասարարներին վերաբերող հարցերը
ԱՄՆ նախագահն ու Զիմը՝ ղեկավարում են
ասել, ամեն դեպքում չգիտեմ՝ այս խոսակցությունն
այս երկուսի միջոցով բեմականացված է
եղել, ասեմք Թրամփը բանադատն է, Զիմն
անհնազանդ դասադասարար... Սի խոսքով,
հանդիմանում՝ արդեն ասացի, տեղի է ունեցել
փակ դռների հետեւում, իսկ երբ ԱՄՆ նախագահը
նման հանդիմաններ է ունենում, նույնիսկ
ԱՄՆ առաջին տեղից սիկիմն այդ հանդիմաններից
մանրամասներ չի իմանում:
Այս դասադասարարն ինձ ուսուցանել է թվով
բոլորովին այլ դասադասարար: Բանն այն է,
որ ՈՂ ԱԳ նախարար Սերգեյ Լավրովն այս
օրերին Փենսիլվանիա էր, որտեղ հանդիման է
անձամբ Կիմ Զեն ԸՆԻ հետ: Ի դեպ, հունիսին
նախատեսվում է Կիմ Զեն ԸՆԻ հանդիմանը
Թրամփի հետ, ինչը, եթե տեղի ունենա, առաջ
կարող է եականորեն նվազեցնել աշխարհում
բեռնային սառը, բայց սառցադուր հակամարտությունը:
Մյուս կողմից, Պաղեստինն ու ողջ արաբական
աշխարհը (նույնիսկ Սաուդյան Արաբիան) չեն
համազայտում ԱՄՆ դեպարտամենտը՝ թե՛
Ավիվից Երուսաղեմ տեղափոխելու փաստի
հետ, եւ Գազայում, օրինակ, զինված բախումները
որոշ դարձանքներով շարունակվում են: Սրան
զուգահեռ նաեւ սիրիական հակամարտությունը,
որտեղ ԱՄՆ-ը լուրջ դերակատարում ունի,
իրենք շարունակում են կոչել հակաառաջնորդական
առաջնորդություն: Զոնա-նանք նաեւ ԱՄՆ
դրոյններում շարունակվող զենքի ազատ օգտագործման
փաստերը (վերջին դեպքում եղավ Տեխասի
դրոյններից մեկում, գրանցվեց 4 զոհ): Հիմա,
այս եւ այլ իրադարձությունների հա-

մադասկերում, միթե ԱՄՆ նախագահը
բան ու գործ չունի, որ փոխարենն այդ
հարցերը լուծելու, Սոմերսեթ քաղաքում
ընդունում է սեւ հագուստով Զիմ Զարդաբայանին:
Պակեթները Հայաստանում վարչապետ
Փաշինյանը, կոռուպցիոնար գործող եւ
նախկին դաճարանների առջեւ բոլոր դռները
փակելու փոխարեն, իր աշխատանքներում
հանդիման «Կիսաբաց լուսամուտներ»
հարդոյան Հրաչյանն ու մնալիկ Հայաստանում
սոցիալական ծանր վիճակում հայտնված
մարդկանց վերաբերող հարցեր: Ի՞նչ կասեմք:
Բայց ինչո՞ւ դաճարաններ, երբ վերջերս,
ինչպես գիտեմք, Էլթոն Զոնն էր Հայաստանում,
որի հետ վարչապետ Փաշինյանը եւ նախագահ
Սարգսյանը ընթերցեցին: Ավելին, ՀՀ
նախագահը իր աշխատանքներում ընդունեց
բրիտանացի երաժիշտ, եւ Հայաստանում
աշխարհում ընդունեց իր երկրում լրջագույն
խնդիրներ կան լուծելու ու իրենց դարձնել
համարեցին լուծել Էլթոն Զոնի հարցերը:
Հասցե՞ր՝ Գնադասարար, մի երիտասարդ
է՛լ՝ երաժիշտի վրա ձու նեցելով: Ճիշտ է,
այդ երիտասարդը հետ տեղափոխվել
նուսիկանություն, բայց նուսիկանությունը
նրան արագ բաց թողեց՝ «Դե հիմա մեծ
բան չի. ո՞վ էրեւանի փողոցներում տեսնեք
Էլթոն Զոնին ու ձվով չսպիտե՞ք» սկզբունքով:
Հիմա, եթե ԱՄՆ նախագահը Սոմերսեթ
քաղաքում, որտեղ դեռ չեն եղել աշխարհի
բազմաթիվ եւ կոնկրետ ՀՀ նախագահներից
եւ ոչ մեկը, ընդունել է Զիմ Զարդաբայանին,
այն դեպքում, երբ իր երկրի ներսում
բոլորը չէ, որ երջանիկ են եւ իր երկրի
առաջնորդության դասադասարարը
բոլորը չէ, որ անվանագրեմ են ու կուրս,
եւ դա ամերիկացիների մեծ մասի
կարծիքով նորմալ է, ո՞րն է խնդիրը:
Ես իհարկե հասկանում եմ, որ Հայաստան
ԱՄՆ-ից բաժանում է մեկ ծով, մեկ
օվկիանոս եւ անծայրածիր Ռուսաստանը,
բայց երկու կարեւոր բան մեզ միավորում
է՝ աշխարհը փրկելու մոլորակն ու Զիմ
Զարդաբայանի հետ... լուսամուտները
ցանկությունը:
Իսկ Զիմը Թրամփի հետ հանդիմանից
հետո հանգիստ դուրս է եկել Սոմերսեթ
քաղաք, եւ ոչ մի ամերիկացի, նույնիսկ
ամերիկահայ, ձվով չի հարվածել նրան,
չմայրած, իմ կարծիքով, Զիմն ավելի
վստահավոր բան է անում, քան Էլթոն
Զոնը կամ Կիմ Զեն ԸՆԻ կամ էլ... «Կիսաբաց
լուսամուտներ» Հրաչյան:

Ինչո՞ւ կարող ենք
օգնել, սրբ

Էլթոն Զոնը երաժիշտ է, աշխարհում
ամենաազանդավորներից մեկը: Ճիշտ է,
նա նաեւ բրիտանացի է եւ միասեռական,
ունի Դեյվիդ անունով ամուսին, բայց
նա նախ եւ առաջ երաժիշտ է: Այսինքն
աշխարհի որեւէ երկրում, երբ
սալիս են Էլթոն Զոն անունը, որեւէ
մեկը չի ասում՝ «Հա, այդ բրիտանացին»,
կամ «Հա, այդ միասեռականը»: Ինչպես
Չայկովսկին չէին ասում, ի դեպ:
Իսկ ինչո՞ւ էր Էլթոն Զոնը Հայաստան
եկել, այն էլ սեւ մարգարիտ հագուստով:
Ցավոք ոչ երգելու, եւ հասկանալի է,
որ ոչ վարչապետ Փաշինյանի կամ
նախագահ Սարգսյանի հետ ընթերցելու:
Ինչպես Հայաստանում է ինքը՝
երգիչը հայտարարել՝ «Մարդու
առաջնությունն օգնելն է», եւ նա
Հայաստան է եկել հենց այդ
առաջնությամբ: Օրինակ՝ Երեւանում
գործող «Հայկ եւ Էլզա Թիթիկյաններ»
մանկական վերականգնողական
կենտրոնում Էլթոն Զոնը, ՀՀ
նախագահ Արմեն Սարգսյանը
եւ Starkey Hearing Technologies
հիմնադրամի ղեկավար Ռիլյան Օսթինը
անվճար բաժանել են լսողական
100 սար: Ավելին, մայիսի 27-29-ը
հիշելով հիմնադրամի Հայաստանի
սարքեր մարզերում լսողական
խնդիրներ ունեցող 1300 մարդու
(եւ մեծահասակների, եւ մանուկների)
անվճար սրամարզեր 2500 լսողական
սարք: Ի դեպ, Էլթոն Զոնն այս
հիմնադրամի բարի կամքի դեմքում
է, եւ ինչպես տեղեկացնում են
Starkey Hearing Technologies-ից,
երգիչը մեկ անգամ չէ, որ
այցելել է իրենց հետ սարքեր
երկրներ: Էլթոնը նաեւ հիմնադրամի
ղեկավար Ռիլյան Օսթինի ընկեր է:
Միայն ընկերը:
Հիմա, այն ինչի համար եկել է Էլթոն
Զոնը Հայաստան, վա՞հ է: Մինչ
դուրս մտնում եմ, ասեմ, որ
աշխարհահռչակ երաժիշտը Հայաստանում
հայտարարել է. «Հայաստանը
մե՞նք զգում ենք որոշեց ինչ-որ
նոր բան: Իհարկե դեռ շատ
բան կան անելու, բայց ձեր
երկիրը դեռ 25 տարեկան է:
Ես բավականին հայ ընկերներ
ունեն Անգլիայում, օրինակ
Բաֆֆի եւ Վալենտինյանները:
Նրանք ինձ միշտ դասնում
էին Հայաստանի մասին, եւ
ահա մե՞նք այստեղ ենք: Սա
Ընթերցողները եւ, երիտասարդ,
առաջնորդ ունեցող եւ նոր
երկիր է:
Մե՞նք սիրում ենք չէ՞ բոլոր
նրանց, ովքեր բարձր կարծիք
ունեն Հայաստանի մասին, ուր
եմն ո՞րն է խնդիրը Էլթոն Զոնի
դարազայում: Մարդը, որն
ի դեպ Բրիտանական թագավորության
առաջին արքայն է եւ ծիս է
նրան դիմելու արտասանել
«սրբ» կոչումը, միայն
ընկերներից է լսել Հայաստանի
մասին ու եկել է մեզ տեսնելու,
այսինքն Սոր Զեյնադիա չի
գնացել, Բուրկինա Ֆասո չի
գնացել, նույնիսկ Արթուրյան
չի գնացել, Հայաստան է եկել,
այն դարազայում չի գնացել,
երբ աշխարհի բոլոր երկրներում
էլ մարդիկ օգնության կարիք
ունեն: Սա նշանակում է, որ
միջազգային մասնակցում
հայտնվել են վերնագրեր՝
«Էլթոն Զոնը Հայաստանում է»,
ու ամենաուսուցանող այն է,
որ մարդկանց մեծ մասն
այդ հոգովածները կարողանում
են իմացել Հայաստանի մասին,
այն դեպքում, երբ Էլթոն
Զոնն աշխարհահռչակ է: Վա՞հ է...
Մինչ դեռես վերջնական
որոշում չե՛ք կայացրել այս
հարցում, մի փոքրիկ նրբություն
էլ: Հայաստանում Էլթոն Զոնը
հայտարարել է, որ բացի
լսողական խնդիրներ ունեցող
երեխեներից օգնություն
ցուցաբերելուց, իրենց հիմնադրամն
ու ինքն անձամբ նրբաբան
ունեն նաեւ միասեռականների
խնդիրների լուծմանը
նրբաբան: «Մե՞նք եկել ենք
այստեղ, որոշեց զի հանդիման
այդ երկրում մե՞նք մարդկանց
հետ, հաստատեմք Զոնը
հետ կապել, եւ Անգլիա
վերադառնալուց հետո
օգնենք նրանց այնտեղից»,
հայտարարել է Էլթոնը եւ
հավելել. «Ամեն ինչ դանդաղ
է փոփոխվում: Պարզապես
դե՛ս է ամեն բան անել
միշտ արագ: Կարծում եմ,
որ Հայաստանը ուր վարչապետ
եւ նախագահով կփոխվի
դեպի լավը: Ամեն ինչ
արդեն փոխվում է դեպի
լավը, եւ հրաշալի է, երբ
դու ինչ զգում ես փոփոխությունների
ցունամիսի մի մասնիկը»:
Ես իհարկե չգիտեմ, թե
դուրս ի՞նչ որոշում կայացրեցիք.
լավ է, որ Էլթոն Զոնը
եկել էր Հայաստան, թե՛
անբարձրալի, բայց
ամեն դեպքում, աշխարհահռչակ
մարդկանց մասին
կարծիք արտահայտելու՝
եկե՛ք չնոռանա՛մ, որ
աշխարհը նրանց կողմից
է, թեկուզ միայն
այն դասադասարար,
որ նրանց ծանոթանում
են, մեզ... օգնում:
Փոքրամասնությունն
անուշուշու, որը
սկսելով դեպի նրան
հասնա՞ց օգնության
կարիք ունի, քանի
որ երբ զղամարդը,
անգամ Էլթոն Զոնի
հրաշալի երգերի
տաճարանակ, կին
չի սիրում նրան
դե՛ս է օգնել»:
Վ. ԱՅՅԱԼ

ԱՐԱՍ ԱՍՖԱՐՅԱԼ

Քաղաքական վերլուծաբան, Բանասիրական գիտությունների փեկնաձու, Բաղաձայնության դոցենտ

Հայաստանի Եվրասիական փորձագիտական ակումբը կանոնավորապես վերլուծում է Հայաստանի սննստության արդի վիճակը, նդասակ ունենալով լուսաբանել սննստության մեջ տեղաբաշխումը, այն դրական միտումներն ու դրսետումները, որոնք բխում են Եվրասիական սննստական գործընթացին մեր երկրի մասնակցությունից: Ակումբի փորձագիտական եզրակացությունները քաջ հայտնի են ինչպես Հայաստանում, այնպես էլ ԵԱՏՄ անդամ երկրներում:

Վերջին շաբաթներին Եվրասիական փորձագիտական ակումբի նախաձեռնությամբ սննստագետներ, որոնք ստոր ԱՇՏԻ Թավադյանի եւ որոնք ստոր Թաթուլ Մանասերյանի գլխավորած աշխատանքային խմբերը դասրաստել են սննստագիտական տեղեկանքներ Հայաստանի սննստության վիճակի մասին՝ 2018 թ. առաջին եռամսյակում: Այդ հետազոտությունները հնարավորություն են տալիս անելու որոշ կանխատեսումներ, որոնք կհետաքրքրեն ինչպես քաղաքական ու հասարակական աշխուժացած շրջանակների ներկայացուցիչներին, այնպես էլ գործարարներին, լրագրողներին, նաեւ գիտական-հետազոտողներին:

Արտահանման աճի միտումը ԵԱՏՄ-ի անդամակալան է

2018 թ. առաջին եռամսյակում Հայաստանի սննստության մեջ ԵԱՏՄ-ում վել են 2017 թ. դրական միտումները: Անցյալ տարի Հայաստանի ՀՆԱ-ն աճել էր 7,5%: Այս տարվա առաջին եռամսյակում ՀՆԱ-ի աճը անցյալ տարվա նույն ժամանակաշրջանի հետ համեմատած կազմել է 10,6%: Անցյալ տարվա առաջին եռամսյակի հետ համեմատած աճել են սննստության բոլոր հիմնական ճյուղերը. ԵԱՏՄ-ում՝ 23%, Ժառանգությունները՝ 16,5%, առեւտուրը՝ 12,9%, արդյունաբերությունը՝ 8,2%, գյուղատնտեսությունը՝ 2,2% եւ էներգետիկայի համակարգը՝ 0,4%: 2018 թ. մարտին 2017 թ. մարտի համեմատությամբ սննստական ակտիվությունը աճել է 10,9%: Այս տարվա առաջին եռամսյակում բացարձակ մեծությամբ առաջատարը առեւտուրն է՝ 1,2 մլրդ դոլար: 2-րդ տեղում է արդյունաբերությունը՝ 832 մլն. դոլար, 3-րդ տեղում Ժառանգությունների ոլորտը՝ 740,4 մլն դոլար, 4-րդ տեղում՝ գյուղատնտեսությունը՝ 166,9 մլն. դոլար, 5-րդ տեղում ԵԱՏՄ-ում՝ 92,5 մլն. դոլար:

2018 թ. հունվար-մարտ ամիսներին Հայաստանի արտաքին առեւտրահետազոտական շրջանառությունը կազմել է 1716,7 մլն. դոլար: Արտահանման ծավալը նույն ժամանակահատվածում կազմել է 596 մլն. դոլար, ինչը 34,3% ավելի է 2017 թ. առաջին եռամսյակի ցուցանիշից: Հայաստանից արտահանվող ԵԱՏՄ երկրներ ավելացել է 47,6%-ով: Նախորդ երկու տարիների ընթացքում Հայաստանի արտահանվող ԵԱՏՄ ուղղությամբ աճել է մոտ 50%-ով, ինչը համընդհանուր է երկրի մրցունակության կարելուազույն գործոնը ԵԱՏՄ անդամ դառնալուց հետո: Հստակ ուղղվածվում է առաջնահերթ խնդիր՝ հետագա դիվերսիֆիկացիայի ենթարկել արտահանումը: Այստեղ միանշանակ իրատեսական է արտահանման ծավալները մինչեւ 3 մլրդ. դոլար ծավալի հասցնելը, օգտագործելով գլխավորապես ԵԱՏՄ-ի ընձեռող հնարավորությունները: Եվրասիական փորձագիտական ակումբի մասնագետները ուսադրություն են հրավիրում այն հանգամանքի վրա, որ դասրաստի արտադրանքի արտահանման ավելացումը տեղի է ունենում ԵԱՏՄ-ի ուղղությամբ (գլխավորապես Ռուսաստանի Դաշնություն): Եվրոպա-

կան Միության ուղղությամբ ճնշող մեծամասնություն է կազմում հունքի տարբեր տեսակների արտահանումը:

2018 թ. առաջին եռամսյակի սվալներով Հայաստանի արտահանման 25%-ը գնում է Ռուսաստան: Այս ցուցանիշով մեր ազգնավարական գործընկերն ու դաշնակիցը վստահ առաջին տեղում է: Հայաստանից արտահանման գլխավոր ուղղությունների առաջին տասնյակը վերոհիշյալ ժամանակահատվածում ներկայանում է հետեյալ կերպ. Շվեյցարիա (16,4%), Բուլղարիա (10,6%), Գերմանիա (6,3%), Իրան(4,9%), Միացյալ Արաբական Եմիրություններ (4,9%), Նիդեռլանդներ (4,8%), Զինաստան (4,5%), Իրան (4,2%) եւ ԱՄՆ (3,2%):

Հարկ է նշել, որ դեղի Ռուսաստան արտահանման աճը առաջանցիկ տեմպերով է ընթանում: Արտահանման աճի մեջ առանցքային դերակատարություն ունի նրա կառուցվածքը: Այստեղ լրջորեն դեմ է մտածել ԵԱՏՄ ընձեռած հնարավորությունների ԵԱՏՄ-ում դեղի աճը այլ երկրներ արտահանումը մեծացնելու մասին: Եվրոպական միություն արտահանման գլխավոր ուղղություններն են

թյուններով: Նախորդ 20 տարիներին կադիտակի արտահանումը Հայաստանից կազմել է տուրջ 20 մլրդ. դոլար: 2018 թ. առաջին եռամսյակի թվերը ցույց են տալիս, որ ոչ միայն Հայաստան են մտնում գումարներ, գլխավորապես Ռուսաստանից եւ ԱՄՆ-ից, այլ նաեւ հոսում են գումարներ դեղի ԱՄՆ եւ Ռուսաստան: Սա նշանակում է, որ հայաստանցիները մասնակցում են արտասահմանում հիմնականում փոքր եւ միջին մեղրումներին:

Հայաստանի արտադրան աշխատողների համար Ռուսաստանը ԵԱՏՄ-ում է մնալ առեւտրապիչ երկիրը: Նույնիսկ ընդունելով այն հանգամանքը, որ Հայաստանից զգալի դրամի արտահան կա, դարձ է, որ 2017 թ. մոտերի եւ ելերի տարբերությունը կազմել է ավելի քան 720 մլն. դոլար: Սա ուղիղ մասնակցություն է Հայաստանի սննստության կենսունակությանը:

Որոշ կանխատեսումներ կիսամյակի եւ տարվա համար

Եվրասիական փորձագիտական ակումբի մասնագետները ընդգծում են, որ

Հայաստանի սննստությունը 2018 թ. առաջին եռամսյակում՝ ԵԱՏՄ-ին մեր երկրի անդամակցության համատեղում

գումարվող մեծադների խսանյութը, այլումինի թիթեղը, ֆեռոնիկալվածները: 2018 թ. առաջին եռամսյակում անցած տարվա նույն ժամանակահատվածի հետ համեմատած արտահանումն ավելացել է 29,2%-ով: Շվեյցարիա, որը դարձավ մեր գլխավոր սննստական գործընկերը Եվրոպայում, արտահանվում են գլխավորապես թանկագին եւ կիսաթանկագին քարեր:

այն մասին, որ եթե այսինչ ոլորտը հայաստանցիները համարում են հեռանկարային, ապա ինչո՞ւ ձեր խոշոր դրամատերերը այդ մեղրումներին չեն մասնակցում: Հայաստանի փոքր եւ միջին թիզները դեմ է համոզված լինի, որ երկրի իշխանության նդասակը ոչ թե իրեն ճնշած դադիել է, այլ որդես լուրջ գործընկեր նկատի ունենալը: Միանգամայն նորմալ է, որ հայկական գումարները սկսել են մեղրումներ դառնալ Ռուսաստանում, ԱՄՆ-ում ու եվրոպական մյուս երկրներում: Դա մեր գործարարների իրավունքն է. այստեղ վարչական սահմանափակումներ չեն կարող լինել: Բայց ճիշտ է եւ այն հանգամանքը, որ օրեցօր հզորացող ռուսական կադիտակը, այդ թվում է ունեւոր ռուսահայերը փնտրում են հնարավորություններ առկա արգելափոցների ու սահմանափակումների դայմաններում հաջող մեղրումներ կատարելու համար: Սա ուղղակիորեն մեզ է վերաբերում: Ել չասած հարուստ Արեւմտեմի հայերը, որոնք նույնպես սիրում են իրենց հայրենի Հայաստանը եւ երազում են այն մի օր չարաշահողներից, կաշառակերներից ու թալանչիներից ազատ տեսնել: Այդ հնարավորությունը նրանց համար վերջապես դեմ է ստեղծել:

Ռուսաստանի դերը Հայաստանի սննստության համար ԵԱՏՄ-ում է մեծանալ

Ռուսաստանը ԵԱՏՄ-ում է զբաղեցնել առաջին տեղը մեղրումների ծավալով ԵԱՏՄ բոլոր երկրներում: Դեռ անցյալ տարվա վերջում դարձավ, որ 2018 թ. Ռուսաստանի սննստությունը դուրս է գալու կայուն զարգացման ուղի: Ռուսական մեղրումները կազմում են Հայաստանի սննստության մեջ բոլոր մեղրումների մոտ 40%: Հարկ է սակայն ընդունել, որ դաստմիջոցների, նախկին սննստական հիմնախնդիրների եւ էներգետիկների գների տատանման դասձառով ԵԱՏՄ անդամ երկրների միջեւ փոխադարձ մեղրումների էական աճ դեռեւս չի արձանագրվել: Այնինչ ԵԱՏՄ երկրների սննստությունների կոդերադիայի համար չափազանց կարելու է փոխադարձ մեղրումների գործոնը, ինչը համընդհանուր է ԵԱՏՄ դայմանագրի կարելուազույն դրույթներից մեկը: 2017 թ. զբոսաշրջությունը Հայաստանում աճել է 18,7%-ով: Անցյալ տարի Հայաստան է եկել մոտ 1,5 մլն. զբոսաշրջիկ: Պատճառական աղբյուրներում այս տարվա առաջին եռամսյակում զբոսաշրջության վերաբերյալ թվերը բացակայում են: Սակայն բոլոր հիմքերը կան դիմելու, որ տարին զբոսաշրջության առումով կարող է հաջող լինել: Անցյալ տարի ուղիղ դրամական փոխանցումները Հայաստան կազմել են 1,756 մլրդ. դոլար: Այդ ցուցանիշը նախորդ տարվա հետ համեմատած 14,6%-ով ավելի է: Տրանսֆերները առումով առաջին տեղում է Ռուսաստանը (63%), երկրորդ տեղում է ԱՄՆ-ն (14%), երրորդ տեղում է Ուկրաինան (5,5%): Հարկ է նշել, որ անցյալ տարի ավելի քան 1 մլրդ. դոլար հոսել է Հայաստանից գլխավորապես ԱՄՆ-ի եւ ԵՄ-ի ուղղու-

առաջին եռամսյակի ուսումնասիրված ցուցանիշները հիմք են տալիս ասելու, որ առկա են թե՛ ԵԱՏՄ-ում սննստական աճի օգտին արվող դասողություններ, թե՛ բացասական միտումներ սննստական աճի տեղերի նվազման վերաբերյալ: Համաշխարհային բանկի կանխատեսմամբ Հայաստանի ՀՆԱ-ն 2018 թ. կարող է աճել 3,8%-ով: Հայաստանի կառավարությունը այս տարվա բյուջեի մեջ դրել է սննստական աճի 4,5 ցուցանիշը: Անցյալ տարվա տեղեկագրերին մեմ կանխատեսել էին ՀՆԱ-ի աճ 5%-ից ավել չափով եւ, ինչպես դարձվեց, մեր կանխատեսումներն իրականացան: Այս տարվա համար անել կանխատեսումներ մեկ եռամսյակի սվալներով հարմար չենք գտնում: Սակայն կան որոշ բաներ, որոնք անելու դարազայում լուրջ հիմքեր կդնեն սննստության բուռն զարգացման համար:

Առաջին եռամսյակի ցուցանիշները ուսումնասիրելիս հարկ է նկատի ունենալ, որ այդ ամենը տեղի է ունեցել նախքան համաժողովրդական բողոքի այլիքը, իշխանափոխությունը եւ նոր գործադիր իշխանության ձեւավորումը: Առաջանում է հարց. ի՞նչ կանի Հայաստանի նոր կառավարությունը, ձգտելով ադադիվել նոր մեղրումներ սննստական աճի առկա տեղերը չթուլացնելու մղումով: Առաջինը՝ դայման է կոռուպցիայի դեմ, նախկինում թույլ տրված չարաշահումների, բյուջեի եւ արտաբյուջեային միջոցների հափճակումների, չարաբարցված ծախսերի դեմ: Իմանալով, որ Համաշխարհային բանկը 2018 թ. համար կանխատեսել է սննստադես զարգացած երկրներից դեղի զարգացող սննստություններ հոսող միջոցների էական նվազում, մեմ ուղղակի դարաշարել եմ գործարկել մեր դոշեմցիալ ոչ այնքան մեծ, բայց մեզ համար թանկարժեք հնարավորու-

առաջին եռամսյակի սննստական ցուցանիշները լավատեսություն են մեղրում: ԵԱՏՄ անդամ բոլոր երկրների սննստությունները վերելի ճանադարին են եւ, կանխատեսվում է, որ այդ միտումը կդադարանա մաեւ հաջորդ տարի: Մյուս կողմից, Հայաստանի վերջին անարյուն փոփոխությունները հուսադրում են, որ փոփոխական ելեւելները չեն վասցնի մեր սննստական վիճակը: Հայաստանի փոփոխական ուժերին հարկավոր է այնդիսի երկխոսության եւ համագործակցության ոլորտ, որի դայմաններում հայ գործարարները չեն երազի իրենց ունեցվածքը արտասահման տեղափոխելու մասին, իսկ մյուս կողմից կկարողանան հայրենիքում մեղրել իրենց հնարավորություններն այնդես, որ դա չհակասի ժողովրդի բացարձակ մեծամասնության ԵԱՏՄ-ում եւ սղատելիին: Եթե գտնվեն այդդիսի իմաստուն լուծումներ, ապա քայլ առ քայլ մեմ կոնտենամ մեր հավաքական երազանքի իրականացմանը:

ԳԵՎՈՐԳ ԳՅՈՒՆՈՒՄՅԱՆ

Նախադեպ նշենք, որ ներգործող միջոցը չունի սովորելու Երևանի մեծապատիվ համալսարանի անունը...

ԵՊՏ-ն ձեր դուրսն է

ձուների խորհրդին՝ նրա նախագահի գլխավորությամբ:

Այսպես՝ մինչև արդիվ անհայտնաբերված փակ ու հեռավոր ժամանակներից բաց դռներով համալսարանի համադասախան...

Պատկերը ցուցաբերում է Երևանի համալսարանի շենքը:

Հրատմուռ Յակոբյանը, «անկառա՞» Գագիկ Յարությունյանը եւ հանրապետական այլ երեսփոխաններ ու երեսփոխանացուներ:

Բացի աղաքահանականացված լինելու մասին մի քիչ հորինող համալսարանական «ասացողները» մոռանում են նաեւ, որ Հայաստանի երրորդ հանրապետության չորրորդ նախագահի երկամակալության ժամանակ դաշինքում հասկապես մեծ դեր էր վերադասված ԵՊՏ-ի Ուսանողական խորհրդին:

Բացառություն չկազմեցին նաեւ վերջին դեպքերը, որից հետո, օ՞ գարնան, համալսարանի դռները բացվեցին: «Մեծի մեծին» ակցիայի ժամանակ համալսարանի մի շարք ֆակուլտետների ուսանողներ, չինովնիկ Ծանոթ-բարեկամ ունեցող ու ինչ-որ մեկի չինովնիկ Ծանոթ-բարեկամը դառնալու ձգտող մի շարք դասախոսների կողմից փակվել էին լսարաններում՝ կրկին սեփական կարծիքի ու փողովան դիրքորոշում ունենալու համար:

Նույն է աղաքահանականացված, որ այսօր կանոններ թելադրող ինքն է, եւ բոլորը ղեկ է շարժվել խաղի իր կանոններով: Բայց նրանք, ինչպես վերը նշեցի, մոռացված են եւ մոռանում են, որ իրենք գործ ունեն ուսանողների հետ, մարդիկ՝ որոնք վճարում են համալսարանին՝ նրա ծառայություններից օգտվելու համար:

Բայց այդ վարձերի հաշվին, սրամբանորեն, ղեկ է ոչ թե համալսարանում ՀՀԿ-ի կցորդների գրամները ծանրանալին, այլ բարձրանալ տրոֆեոսիայի ստիպարանական կազմի աշխատավարձերը:

Սակայն ոչ միայն չբարձրացան, այլև սարեցարի կրճատվեցին ու ամոքալի, խայսառակ, նվաստ չափերի հասան: Սա՞ է սերունդ կրթելու նրանց վասակը: Համալսարանի ղեկավարությունը դարձավ Երևանի համալսարանի Գագիկ Յարությունյանի կողմից ղեկավարվող, որը սարածաբանական առաջատարներից մեկի համարում ունի, բայց այն ոչ միայն կարգի չբերվեց, այլև դաշինքներն այն աստիճան վասթարացան, որ ի թիվս անհամար դաշինքների, մի խումբ ուսանողներ սկսեցին զուգարանի թուղթ ու օճառ դաշինքել: Պետք է խոստովանենք, որ վերջին դաշինքը բավարարվեց, ուսանողներն այսօր օճառ ունեն, հակադրաբան նրանք, որոնք օր ու գիշեր, աղվեսի դեմ փայտվում են ռեկտորատի տասերին, որոնք եւ դեմ են, եւ կողմ, որոնք եւ սեմ են, եւ սոխակ, որոնք, բոլոր դեպքերում, դաշինք մարդիկ են:

Այս ամոքալի վիճակը լուծելու փոխարեն համալսարանի ղեկավարությունը մոռում է, որ միջոցներ չկան եւ ծախսվում է այնքան, որքան հնարավոր է: Հարց է առաջանում. ո՞ր են մեջ միջոցները, այն դեպքում, երբ դրանք չեն ծախսվում գրադարանների համալրման, ֆակուլտետների բուժօգնության համար, մասշտաբ հիպոթեզայի ու անվստահության եւ ընդհանրապես նորմալ ուսանողական միջավայր ստեղծելու նպատակով:

Պարունայք, Երեւանի հարյուրամյա համալսարանը, մայր բուհը ձեր դուրսն է, դուր էլ նրա դուրանչինները չեք, ուսանողներն էլ ձեր դուրանի աղանձները չեն, որ ինչպես ուզեք, այնպես վարվեք: Իս ու հազարավոր ուսանողների կողմից, ձեր ծառ սիրելի «հայր Կովայի» ոգեղենությամբ հորդորում եմ՝ սթափվեք, սա մեր եւ ձեր համալսարանն է, սկզբից մեր, հետո՝ ձեր: Բարի եղեք կատարել ձեր ծառայությունները, դուր վճարվել եք դրա համար, բարի եղեք գրադարանում սեղանաված մի փայլուն ժամանակների փոխարեն այն գրքերով զինել, ջարդված աթոռ-սեղանները փոխել, կաթոռ սանիները վերանորոգել ու ցույց տալ, որ սա ոչ թե անցյալ դարի խորհրդանշանի համալիր է, այլ համալսարան: Սթափվեք, դարձնե՛ք, սա մեր համալսարանն է:

Հ.Գ. Հուսով եմ՝ մտադրությունս կկատարվի նաեւ սիրելի դասախոսներս:

Երդողանը չի հրաժարվում C-400-ից

Որոշակի լարվածություն է նկատվում ԱՄՆ-ի եւ Երդողանի միջև: Երդողանը չի հրաժարվում C-400 համակարգերի գնումներից:

Ավելի վաղ, ԱՄՆ ղեկավարող Սայթ Պոմպեոն հայտարարել էր, որ իր երկիրը շարունակում է ջանքեր գործադրել խոչընդոտելու Անկարայի կողմից ռուսական C-400 համակարգերի ձեռքբերումը:

Պոմպեոն ասել է, որ իր սեղեկությունների համաձայն դրանք դեռ չեն մասնակարգվել Անկարային, եւ ԱՄՆ-ը հույս ունի, թե հնարավոր կլինի կանխել մասնակարգումը:

Ինչպես նշում է ամերիկյան The National Interest հրատարակությունը, ԱՄՆ-ը Թուրքիան անվանում է ՆԱՏՕ-ի կազմում գործող հինգերորդ շարասյուն:

Իր հերթին Անկարան հասկանում է, որ ԱՄՆ-ը եւ դաշինքի մյուս անդամները մտադիր չեն կորցնել Թուրքիան՝ աշխարհի ամենազարգացած երկրների հավաքական իմաստաբարձ և արդյունավետ անդամը:

Իր հերթին Անկարան հասկանում է, որ ԱՄՆ-ը եւ դաշինքի մյուս անդամները մտադիր չեն կորցնել Թուրքիան՝ աշխարհի ամենազարգացած երկրների հավաքական իմաստաբարձ և արդյունավետ անդամը:

Իհարկե, սլյալ դեպքում ակտիվորեն խաղաղվում է «ռուսական խաղաքահանք»: Այսպես, Թուրքիան հայտարարել է, որ ինքը մտադիր չէ հրաժարվել ռուսական C-400 համակարգերի գնումներից, իսկ եթե Վաշինգտոնը հրաժարվի Անկարային մասնակարգելու հիմնադրույթը սերնդի կործանիչներ, ապա ինքը ամերիկյան F-35 ռազմաօդանավերի փոխարեն կարող է ձեռք բերել ռուսական Cy-57

նորագույն օդանավեր: Սակայն առկա է նաեւ երրորդ գործընթացը: Բանն այն է, որ Երդողանը Թուրքիայում ընդարձակ է անցկացվում նախագահի եւ խորհրդարանի ընտրությունների նպատակով: Կարգավորող Արդարության եւ զարգացման կուսակցությունը դադարեցրել է ծավալել հակամեծիկյան կարգախոսներով: Պայքարին նպաստում են Վաշինգտոնի ընդձեռած փաստաթղթերը:

Այսպես, նախագահ Երդողանը, որը Արդարության եւ զարգացման կուսակցության առաջնորդն է, խոսքով կենդանացում է Երուսաղեմը Իսրայելի մայրաքաղաք ճանաչելու եւ ԱՄՆ դեսպանատունն այնտեղ տեղափոխելու նախագահ Թամփի որոշումը: Ըստ Երդողանի հայտարարության, Վաշինգտոնը կորցրել է վստահությունը անբողջ աշխարհի աչքում: Նա իրենց երկիրը, որ ՄԱԿ-ը հավանություն չի ցվել Երուսաղեմն Իսրայելի մայրաքաղաք ճանաչելու Թամփի որոշմանը: Երդողանի խոսքերով՝ ԱՄՆ-ը Մերձավոր Արեւելքում ակտիվորեն աջակցում է ահաբեկիչներին: Իր երկրի բոլոր ներքին դժվարությունները համար նույնպես Երդողանը մեղադրում է ԱՄՆ-ին:

Նա թուրքերին հորդորում է անսալ Ալլահին, այլ ոչ թե ամերիկացի միլիտարիստ Զորջ Սորոսին, դոլարային խնայողությունները վերածել լիբանոնյան նպատակ ունենալով օժանդակել երկրի ճնշմանը: Ըստ որում, Երդողանը հանդես է գալիս իբրեւ նոր Աթաթուրք, որն ազգային-ազատագրական դաշինք է մղում հանուն երկրի ինքնիշխանության: Սակայն մեծ հաշվով, Անկարան անցյալում եւս դիմել է նման թեխնոլոգիաների, ինչը Վաշինգտոնին թույլ է տալիս փոքր-ինչ անլուրջ վերաբերվել նման իրավիճակին: Թեեւ ամերիկացիներն ընդհանուր առմամբ հասկացնում են, որ իրենք հավանություն չեն տալիս Թուրքիայում փառաբանական փոփոխություններին՝ գտնելով, որ Երդողանը հեռանում է աշխարհիկ ժառանգությունից եւ երկիրը սանում ավստրիախիզմի ուղիով:

Սակայն ԱՄՆ-ը դժվար թե հասի որոշակի սահմանագիծ, չնայած երկրորդ հարաբերություններում դաշինքային լարվածությանը, կարծում է «Ռեզոնանս» գործակալությունը: Երկու երկրների հարաբերություններն ուղեկցվում են դաշինքային կազմակերպությանը: Սիւեւույն ժամանակ, որոշ փորձագետներ արձանագրում են ՆԱՏՕ-ի ներքին դաշինքային փլուզում, ինչին բնավ դեմ չէ Մոսկվան:

ՌԴ նախագահ Վլադիմիր Պուտինը նշել է Անկարայի վրա Վաշինգտոնի ճնշման անօրինակ փոփոխությունը ռուսական գեոստրատեգիային համալիրների մասնակարգումների հարցում, չէ՞ որ C-400-ը «աշխարհում իր սեփական մեջ լավագույն համակարգն է»: Պուտինն ավելացրել է, որ Թուրքիան վարում է անկախ փառաբանականություն՝ աղախովելով սեփական անվստահությունը: Դեռ մի փայլուն սարի առաջ անհետանալիս էր թվում, թե Անկարան կարող է ձեռք բերել ռուսական նորագույն գեոստատակներ, բայց այժմ այն դառնում է իրողություն: Պ.Ք.

Ղազախսանի նախագահ Նուրուլլան Նազարբաևը կրկին դարձավ աշխարհի ԶԼՍ-ների ամենամեծը և նյութաբաններից մեկը անցած շաբաթ: Մայիսի 14-ին Սոչիում ԵՍՍՍ երկրների զագաթաժողովում ղազախական առաջնորդը հայտարարեց Սեյ և Կաստից ծովերի միջև նավագնաց ջրանցքի շինարարության հնարավորության մասին: Փառապարտը նոր էլ է, ինչպես արտահայտվեց ինքը՝ Նազարբաևը. «դրա մասին խոսում էին դեռ ցարի ժամանակ»: Ուրեմն ինչն էլ արտահայտվում Ղազախսանի նախագահի էլ անցած դարերի ռուսաց ցարերի համերախությունը: Պատասխանը թերևս ջրի երեսին է. սարքեր ղեկավարողների աշխարհաբանական էլ սնեստական նկատմամբ մեր օրերում չեն վերացել: Առավել էս ժամանակակից դասանցները, որոնք դրսևորվում են արդի ռուս բարդ ֆադախական իրողություններում: Բայց որդեսգի մանրամասնորեն խորանանք այս հարցում, առաջարկում են հիշել դրա դասնությունը:

«Եվրասիա» նոր ջրանցք կառուցելու Ղազախսանի նախագահի առաջարկը

վող ծրագիրը ղեկ է ունի միայն սնեստական, այլև ֆադախական բնույթ ստանալու: Դա ընդունում են նաև ռուսաստանյան փորձագետները: Նոր ջրանցքի կառուցումը դրականորեն ազդել է ԵՍՍՍ-ի, այդ թվում էլ դասնական Մոսկվայի իմիջի վրա: Ռուս ֆադախագետներից մեկը գրում է, որ ջրանցքի շինարարության սկզբի համար խթանիչը ձգտում է աշխուժացնել Եվրասիական սնեստական միությունը: ԱՄՆ-ը, Չինաստանը եւ Եվրամիությունը ռուս էլ չեն ուզում շեսնել մեծ, իրադես աշխարհ, նշանակում է էլ մրցակցող, սնեստական միություն: Գենց ուղիղ մայրուղու շինարարության զադախարը, որը առավելագույն կիջեցներ սարանցիկ կախումը, վաղուց ֆնարկում են էլ ԵՍՍՍ որոշ երկրների հեռ հարեան ղեկությունները: Մեկ ամիս առաջ Չինաստանի առաջնորդ Սի Յզին Պինգը եւ Պակիստանի վարչադես Զահիդ հաֆան Աբբասին Չինական Գայման ֆադախում դայմանավորվել են կառուցել չինա-դակիստանյան միջանցք: Այդ ենթակառուցվածքային նախագիծը 46 միլիարդ դոլար ծավալով ենթադրում է կառուցել ավստրալիային էլ երկաթուղային ճանադարհների լայն ճյուղավորումներ: Այսինքն, եթե հիմա Ղազախստանը չառաջարկի ավելի ձեռնուս այլընտրանք, ադա չինական բեռները կարող են գնալ այլ ճանադարհով՝ Երջանցելով ԵՍՍՍ երկրները, իսկ դա կորցված միլիոնավոր Եվրոյներ են:

Առաջին անգամ ԵՍՍՍ երկրների ինեսգրման դայմաններում մեծանասոսաթ ջրանցքի շինարարության մասին Նուրուլլան Նազարբաևը հայտարարել է դեռ 11 սարի առաջ՝ 2007թ.-ին: Շաս խորհրդանշական է, որ հենց այդ սարում, Ռուսաստանի սարածկում ջրային ուղիների ընդլայնման կարեւորության մասին հայտարարեց նաև ՌԴ նախագահ Վլադիմիր Պուտինը՝ առաջարկելով որդես սարքերակ Վոլգադոնյան ջրանցքի ուղու արդիականացումը: Բայց Նազարբաևի կողմից առաջարկվող ջրային ուղին, օրինակ, 1000 կիլոմետրով կարճ է ռուսաստանցիների առաջարկածից, ընդ որում, Եվրասիա ջրանցքն ի վիճակի է բաց թողնել ռուս ավելի բեռներ, ֆան ռուսաստանյանը՝ մինչեւ 45 մլն տոննա սարելան: Սակայն օգուտը ոչ միայն ճանադարհի երկարության մեջ է, չնայած թիզնեսում միայն այդ փաստն էլ էական դեր կխադար: Թերես սնեստության հարցերը ոչ միշտ են առաջմահերթ լինում, երբ գործը հասնում է մեծ ֆադախականությանը: Բայց 2018թ. Ռուսաստանն էլ բոլորովին էլ այն երկիրը չէ, ինչ եղել է 11 սարի առաջ: Դրա համար էլ (էլ դրամում համերախ են աշխարհի փորձագետները), ըստ ամենայնի, եկել է ժամանակը Նազարբաևի որդեսմիս զադախարի համար:

Ղազախստանի նախագահը մեծ դրազմասիկ է էլ այս դոնդումը անհմար է հերել: Օրինակների համար հեռու գնալ ղեկ էլ: Առաջին անգամ Նուրուլլան Նազարբաևը դասմեց միասնական սնեստական սարածիկ սեսդոման մասին 1994թ.-ին, դրանից 24 սարի անց ԵՍՍՍ-ի հեռ առեսրական համաձայնագիր է սոսրագրում Իրանը, գործընկերության մասին դայմանագիր է սոսրագրում Ղրզստանը էլ սնեստական միություն մսնելու հավակնորդների թվում են Մոլդովան, Ուզբեկստանը էլ Տաջիկստանը: 2018թ.-ի հունվար-փետրվարին ԵՍՍՍ-ի նեսրում առեսրի ծավալը մեծացել է մինչեւ 8,6 մլրդ դոլար, ինչը 14,4 տոկոսով ավելի է, ֆան 2017թ. նույն ժամանակահատվածում:

Թերես, Նազարբաևի նոր ու ին նախաձեռնությունը Եվրասիա ջրանցքի շինարարության վերաբերյալ կարելի է դիսարկել որդես էս մեկ խթանող ուժ ԵՍՍՍ-ի զարգացման համար: Մեջբերենք նախագահ Նազարբաևին. «ԵՍՍՍ ենթակառուցվածքը ղեկ է դառնա Ասիայի էլ Եվրոդայի, Արեւելի էլ Արեւմուտի, հարդալ էլ Ասյանոյան օվկիանոսների միջեւ լավ կամուրջ»: Իհարկե, Ղազախստանի համար այդ նախագիծն ուղղակի անհրաժեշտ է: Այդ երկրի աշխարհաբանների արտահանման դայմաններում (իսկ հիմա ղազախական հունի համարյա 70 տոկոսը դուրս է բերվում Ռուսաստանով) նոր

Պատահական չէ, որ Սոչիում անցած զագաթաժողովի ժամանակ Նուրուլլան Նազարբաևը առաջարկել է գործընկերներին մսածել «Եվրասիա» արազընթաց ավստրալուղու շինարարության մասին, որը կմիացնի Եվրոդան Ասիային Ռուսաստանով էլ Ղազախստանով: Այսինքն, դասնական Աստանայի առաջարկած սրանտորային զարկերակը էս մեկ հնարավորություն է չինական արտարանի արտահանման համար: Գամեմասոթյան համար նշենք, որ այժմ չինական ադրանների Եվրոդա մասկարաման համար ժամանակը հասնում է էրկու ամսվա: Այնինչ նոր ուղու հայտնվելով այդ ժամկետը կկրճատվի մինչեւ սասը օր: Փորձագետների գնահատականով նոր ուղին կարող է ինմանախասածակվել արդեն սասը սարի անց: Եվ այդ ժամկետը նման մասոսարային շինարարության համար միանգամայն ընդունելի է: 11 սարի առաջ վերլուծարանները, սնեստագետները էլ ֆադախագետները ոսում մասիում էին Եվրասիայի շինարարության մասին Նազարբաևի ծրագիրը, հայտարարում էին, որ նոր ջրանցքը կարող է փոխել մերձկաստյան երկրների դրությունը՝ դրանք դարձնելով դեղի ծով ել ունեցող երկրներ: Նման հեռանկարը, թվում է, միանգամայն արդարացնում է աշխատանքների ծավալը, ղեկությունների կողմից ծախսվող բյուջեսային միջոցները: Եվ եթե կարող են ծագել հիմնախնդիրներ, ադա միայն բնադադանական սեսանկյունից, բայց դա էլ, անկասկած, նկատ կունեսնան մերձկաստյան ղեկությունների դեկլարերը, որոնք երեւի ավելի ռուս, ֆան մյունները Եվրոդան էս իրենց երկրներում բնադադանական հաւելեւոնի էլ բնական միկրոկլիմայի դադադանման մեջ:

ԱՐԱՍ ՄԱԿԱՐԱՅԱՆ

Փոփոխություններ «Չանգ Հայաստան» ծառայության սակագներում

ՎիվաՍել-ՄՍՍ-ը սեղեկացնում է, որ 2018թ. հունիսի 4-ից «Չանգ Հայաստան» ծառայության միջոցով այժմ հնարավորություն է ընձեռնվում զանգահարել ոչ միայն դեղի ՎիվաՍել-ՄՍՍ, այլև դեղի 374 97, 374 47 ցանցեր, «Սcom» և «Վեոն» օդեսրոնների բջջային և ֆիլալանց ցանցեր, ինչպես նաև այլ ոչ աշխարհագրական ուղղություններ:

Բացի այդ, նշված երկրներից զանգերի 1 ռոդեի սակագներում սեղի են ունեցել փոփոխություններ՝ համաձայն սոսրն արդուակի:

ՎիվաՍել-ՄՍՍ-ը	Ռեալ-ՎիվաՍել-ՄՍՍ-ը	Ռեալի 374 97, 374 47 ցանցեր, «Վեոն» բջջային և ֆիլալանց ցանցեր, ալլ աշխարհագրական ուղղություններ
Վրաստանից	165	190
374 97 ցանցից	25	35
ՄՍՍ Ռուսաստան ցանցից (մինչև 30.08.2018)	50	հասանելի չէ
ՄՍՍ Ռուսաստան ցանցից դեղի 374 97 ցանցեր	90	90
Ռուսաստանի ալլ ցանցերից դեղի 374 97 ցանցեր	90	90
Միացյալ Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներ	90	100
Թուրքիայից	190	190
ՄԻԳ երկրներից (բացի Ռուսաստանից)	290	290
Եվրոդայից (բացի Թուրքիայից)	390	390
Ալլ երկրներից (բացի ԱՄՆ-ից)	690	690
Վանադայից	690	690
ԱՄՆ-ից (մինչև 31.12.2018)	25	25
Եվրոդայի և մի շարք այլ երկրներից՝ գործող ակցիայի շրջանակում (մինչև 31.12.2018)*	55	90

*Ալբանիա, Ավստրիա, Բելգիա, Գերմանիա, Իռլանդիա, Իսպանիա, Իսրայիլ, Կիորոս, Գոնաստան, Գոնդարիա, Մալթա («Ռոյալ Մոբիլե» ցանց), Մեծ Բրիտանիա, Նիդերլանդներ, Չեխիա, Պորտուգալիա, Ռումինիա, Ուկրաինա («Vodafone» ցանց), Ֆրանսիա, ինչպես նաև Ավստրալիա, Եգիպտոս, Իսրայել

Ազարականոր գյուղի մանկապարտեզի ջեռուցման հարցն ընթացիկ տարում կլուծվի

Վայց Զորի Ազարականոր գյուղի մանկադարսեզը գործում է 1981 թվականից՝ 37 սարի: Խորհրդային համակարգի փլուզումից հեսո, Եսնում ջեռուցման համակարգ չի եղել: Սաների հաձախումն ադա-հովելու համար, խնդիրն սարիներ Եարունակ սրվել է ժամանակավոր լուծում: Եսնից ջեռուցվել է վառարաններով: Վառելափայտն էլ ադա հովել են ծնողներն ու գյուղադեսը: Ավելի ուս, այդ ամենին փոխարինել են էլեկտրական սալիկները:

Լիկալ ջեռուցման համակարգ չունեսնալու դասձառով, մանկադարսեզը սարվա մեջ աշխատում է 7-8 ամիս: Խմբերում էլ ննջասեսնակներում միացված մեկական էլեկտրական սալիկներով՝ համադասախան ջեռնասիձան ադա հովել չի հաջողվում: Կա երեխաների անվսանգոթյան ադա հովելման խնդիր նաև: Ցածր ջեռնասիձանի դասձառով փոփոխները հաձախ են հիվանդանում: Տուժում է նաև մանկավարժների աշխատանքը: Իրականացված կրթադասիարակչական ծրագրերը հարկադրական դարադուրդների դասձառով արդյունք չեն սալիս:

«Եթե մեր մանկադարսեզում ջեռուցում ադա հովելի էլ ամբողջ սարին աշխատեն մեզ կհաջողվի երեխաներին լիարժեք նախադասառեսել դդրոց հաձախելուն: Երազում ենք մի օր այդ խնդիրը լուծված սեսնել էլ աշխատանքներ արդյունակեց կազմակերպել»,- ասել է մանկադարսեզի սգորեն Նախուն Բեկարյանը:

ՎիվաՍել-ՄՍՍ-ը էլ Վայրի բնության էլ մակրության արժեների դադադանման հիմնադրամի գործակցության արդյունքում, Ազարականորի մանկադարսեզի խնդիրն ընթացիկ սարում կլուծվի: Այն նեսրազվել է «Եկոլոլուդերի ցանցի սեսդոնում» ծրագրի՝ 2018 թվականի ցանկում:

Մարթֆոններ՝ 50% զեղչով ՎիվաՍել-ՄՍՍ-ում

ՎիվաՍել-ՄՍՍ-ը սեղեկացնում է, որ մինչեւ ս.թ. հունիսի 15-ը «Honor», «Lenovo», «Alcatel», «Blu», «Acer», «Nokia» էլ «HTC» սմարթֆոնների մի Եարք մողելներ՝ ՎիվաՍել-ՄՍՍ-ի սդասարկման կենսրոններում էլ առցանց կարելի է գնել 50% զեղչով:

* Մողելների համար երախիֆային սդասարկում չի սրամադրվում: Մանրամասն սեղեկություններ սսանալու համար կարելի է օգսվել www.mts.am կայքից, զանգահարել 111 անվառ հեռախոսահամարով, հարդրակցվել մեզ հեռ «111 օնլայն» դորսալի միջոցով, կամ այցելել մեր սդասարկման կենսրոններից որեւէ մեկը: Մեր նորություններին մեսադես ծանոթ լինելու համար միացել մեզ Ֆեյսբուքում՝ <https://www.facebook.com/MTSArmenia/>

ԳՈՐԱՐ ԲՈՏՈՅԱԼ

Մոսկվայում «Ազգ»-ի հասուկ թղթակից

2018-ը հայրության կյանքում բեկունձային իրադարձությունների և արժանատի փոփոխությունների տարի լինելուց բացի, նաև հորեղբայրական է. այս տարի արդեն նշել ենք Հայաստանի առաջին հանրապետության հռչակման 100-ամյակն ու նշելու ենք Երեւանի հիմնադրման 2800-ամյակը: Բայց 2018-ը, նշանակալի է հորեղբայրական լինելուց բացի, ինչ-որ առումով նաև «սիեզերական» է, եւ այս աննախադեպ նախաձեռնու-

նակույթի, հոգեւոր եւ Պատմական նշանակության կառույցներ ու հուշակոթողներ: Դրանցից 26 հուշարձան նվիրված է Հայրենական մեծ պատերազմին, 7-ը՝ Հայոց ցեղասպանությանը, որոնք տեղադրված են տարբեր ֆաղափներում: Նրա մեկնաստեղծումը ստանալով են սասնակ գրեք եւ ամսագրեր, ինչպես նաև տարբեր թեմաներով վավերագրական ֆիլմեր: Հրաշա Պողոսյանի բարեգործության Երեւանի ընդգրկում է այսօր արդեն մեկ սասնակից ավելի երկիր:

Տիեզերագնացության հետ Հրաշյան վաղուց է առնչվել. դեռեւս 2014-ին նրա նախաձեռնությամբ եւ միջոցներ

Ֆեդերացիայի Հյուսիս-Արեւմտյան մասնաճյուղի առաջին փոխնախագահ Օլեգ Մուխոմին: Նա հավանություն սկսեց նախաձեռնության՝ նշելով, որ հայ ժողովրդի ներդրումը սիեզերական արդյունաբերության զարգացման գործում անուրանալի է եւ հիշեցրեց, որ լուսնագնացի իմնագնաց ժամանակ առաջին նախագծողը Ալեքսանդր Զեմուրջյանը էր:

Օլեգ Մուխոմինը նաև հավելել էր, որ Հրաշյա Պողոսյանն իր համար Պատմական մարդ է, եւ որ նա բարեգործական նշանակալի ներդրումներ է կատարել սիեզերագնացության ոլորտում: Այնուհետեւ ստացվեց Ռու-

ՍՏԵՓԱՆ ՊԱՊԻԿՅԱՆ

Տեխնիկական գիտությունների թեկնածու

Աշտարակի ջրաղացը

Ջրաղացների թիվը Հայաստանում ուժ միջնադարում հասնում էր 1600-ի: Ջրաղացների կարողությունը սահմանվում էր աղացների քանակով, որն էլ իր հերթին կախված էր բնակավայրերի մեծությունից եւ աղացները շարժող ջրի քանակից:

Այս չափանիշներով լավագույն ջրաղաց էր Աւսարակի կամուրջի մոտ գտնվող ջրաղացը, որը գոյություն ունի արդեն 400 տարի: Կամուրջը, որի մոտ կառուցվել է ջրաղացը, Աւսարակի Պատմական 5 կամուրջներից մեկն է, որը կառուցվել էր Աւսարակի չորս Պատմական թաղամասերը՝ Բերդի, Ծիրանավորի, Կարմավորի եւ Մարինի թաղերը:

Աւսարակի ջրաղացը խոշոր ջրաղացներից է, որովհետեւ ունի վեց աջ: Աջերի քանակը նրա թիվը հարստության չափանիշն էր:

Աւսարակի ջրաղացի հասակագծա-ճարտարապետական հորինվածքը բավական բարդ է: Այն հասակագծում ունի 23,6x8,4x30,0x9,3 մ չափեր: Բաղկացած է մեկ արտաղաց բաժանմունից, որն ունի 6 արտաղաց աջեր էւ ջրաղացողանի սենյակից : Շենքն ամբողջությամբ ծածկված է հարթ գերանածածկով: Ծածկը կրել են փայտի սյուները, որոնք բարձրացել են ֆայրի խարխիսների վրա: Շենքը կառուցված է տուֆ քարով: Ունի բնակելի եւ սննդամթերքի կառույցների բարձրությունը մոտեցող բարձրություն: Պատի առաջին շարքերը շարված են համեմա-

Ծանաչված բարերար Հրաշյա Պողոսյանի նախաձեռնությամբ Հայաստանի եւ Երեւանի դրոշները ծածկանվում են սիեզերում

թյան հեղինակը բազմաթիվ իմնասիրտ մտադրացումներով մեզ Պարբերաբար զարմանք ու հիացումով տարբեր անձնավորություն է՝ ղեկավարող մեր հայրենակից, ճանաչված հասարակական գործիչ եւ բարերար Հրաշյա Պողոսյանը: Եվ ի նշանավորումն 2018-ի մեր հորեղբայրական տարեդարձների՝ Հայաստանի եւ Երեւանի դրոշները Հրաշյա Պողոսյանի սրաթռչ մտքի արդյունքում այժմ ծածկանվում են սիեզերում՝ Միջազգային սիեզերական կայանում:

կոսմոսի ղեկավարության թույլտվությունը՝ դրոշները սիեզերումը ուղարկելու համար: Միեւնույն ժամանակ, Հրաշյա Պողոսյանը դիմել էր Հայ Առաքելական եկեղեցուն՝ իր նախաձեռնության համար օրհնություն ստանալու:

Ռուսաստանի եւ Նոր Նախիջեւանի հայոց թեմի առաջնորդ Եզրաս արք. Ներսիսյանի օրհնությունը ստանալուց հետո փետրվար ամսին

րով ՌԴ Ամուրի երկրամասում հանդիսավորությամբ տեղադրվել է սիեզերագնացության տեսության հիմնադիր Կոնստանտին Տիալկովսկու կիսանդրին եւ միաժամանակ՝ ֆինանսավորել է Ուլեյտովսկի սիեզերագնացության թանգարանին՝ ցուցանմունքներ ձեռք բերելու գործում եւ նրա միջոցներով նկարահանվել է «Այսօրվա անհնարինը վաղը դառնում է հնարավոր» ֆիլմը՝ նվիրված Տիալկովսկու կյանքին եւ գործունեությանը: Ֆիլմը ցուցադրվել է Ամուրի մարզի հեռուստատեսային ալիքներով եւ արժանացել տարբեր մրցանակների:

Եզրիածնի իր նստավայրում Հրաշյա Պողոսյանին ընդունել է Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Գարեգին Երկրորդը: Նորին Սրբությունը ոչ միայն հավանություն սկսեց նման անսովոր նախաձեռնությանը, այլեւ իր օրհնությունը սկսեց՝ դրոշները սիեզերումը ուղարկելու համար:

- Մարտի 2-ին Մոսկվայում Հայաստանի դեսպանատանը, Սանկտ Պետերբուրգում Հայաստանի գլխավոր հյուպատոս Հրայր Կարամեսյանի խնդրանքով մեզ ընդունեց ՌԴ-ում ՀՀ արտակարգ եւ լիազոր դեսպան Վարդան Տողանյանը, Պատմական Հայաստանի Հրաշյա Պողոսյանը: Ինձ հետ էր նաև ՌԴ հերոս, սիեզերագնաց-փորձարկող Օլեգ Արեմենը, ում այդ օրը եւ եւ Վարդան Տողանյանը հանդիսավոր թայմաներում հանձնեցին դրոշները եւ հենց Արեմենին էլ ղաթիվ էր վիճակված մեր խորհրդանիշերը հասցնել Միջազգային սիեզերական կայան:

Ու մինչ Հայոց եռագույնն ու Երեւանի դրոշը ստասման եւ վերադարձի ակնկալիքով հերթական ժամանակն էին անում սիեզերումը՝ Երկիր մոլորակի վրա, Հայաստանում տեղի ունեցան համաժողովրդական աննախադեպ իրադարձություններ, ստեղծվեց բոլորովին նոր ֆաղափական իրավիճակ եւ ճակատագրական ու Պատմական այս ժամանակաշրջանում մեր դրոշները Հայաստան կվերադառնան ծածկանվելու եւ փողփողալու մեր Հայրենիքում՝ որդես սիրո ու համերաժխության սիեզերական վկաներ:

աքար խոշոր քարերով: Բացվածները փոքր են, որոնք աղափոխվում են ինչպես լուսավորությունը, այնպես էլ օդափոխությունը: Շենքն ունի մեկ մուտք : Ջրաղացի շենքի սանիթը հետագայում կառուցվել է երկամյա: Տանիթի ծածկը իրականացվել է կղմիմրով:

Թեփահանիչ շենքը կառուցված է տեղական տուֆ քարով՝ կանոնավոր կոնստրուկցիայով: Քարի շարի չափերը շենքի ողջ բարձրությամբ գրեթե չեն փոփոխվում: Ծածկը իրականացվել է փայտով, որի հիմքը նստում է տուֆե արտաքին ղաթի վրա: Ջուրը բնական աղբյուրից դեղի շենքի հասցվել է փայտե խողովակներով, որը հոսելով շենքի ստորին մասով դրոշում է մեծաղական անիվը: Անիվը մեծաղական ձողով կաղված է թեփահանող ֆայրի հետ, որը դրոշում է ջրի հոսքի աղբեղությամբ :

Տեղադրված է գեղատեսիլ վայրում՝ Քասախ գետի ափին, միջնադարյան կամրջի հարեանությամբ, վերեւում՝ լազար կամարում նշանակում են միջնադարյան սաճարների ուղղագծերը:

ԳԵՂԱՍ ԲՅՈՒՐՈՒՄՅԱԼ

Հայաստանցիներին դարձապես կարելի է անվարան ասել ու դնել, որ մեզանում, ինչպես 1-2 այլ արևմտյան դեմոկրատիկ, զինու ղապսանում կա: Դրոցական սարիքի լսում ենք, որ Հայաստանը համարվում է խաղողագործության հնագույն երկրներից մեկը, որիսի մշակաբույսից է հիմնականում ստացվում սուսվածների խմիչք՝ Վկայություններ կան այն մասին, թե մեր բնօրրանում գինեգործության բարձր մակարդակն արձանագրել են Դերոդոսն ու Քսենոփոնը, այն հաստատում են նաև հայ դասիկները, դրանց շուրջ հիշատակում են կան մեր վաղեմի ժողովուրդների վրա, ամենասարբեր արձանագրություններում: Կարճ ասած՝ գինին մեր դասիկային բաղկացուցիչն է, այն շարունակելը՝ մեր խնդիրն ու աղափայլ գործը: Այնպես որ հարկավոր է գյուղատնտեսությունում զարգացնել խաղողագործությունը, հնարավորինս նոր այգիներ հիմնել, գինի ու թունդ այլոցից խմիչքներ արտադրել, իսկ ֆանի որ սարբեր դասիկներով հայաստանաբնակների հիմնական մասը դրանք չի օգտագործում, արտահանել, այսպես մեր կյանքն ու կենցաղը կազմակերպել:

Այս նշանակությունը է առաջնորդվում հայաստանյան հանրությունը, մեր սնեստավարումն ու սնեստագիտությունը, այստեղ ու այսպես է սեսնում Հայաստանի Հանրապետության կայացումը: ՀՀ կառավարություններից մեկի հաստատած ոլորտի զարգացման ռազմավարական ծրագրի համաձայն 2005-2015 թվականներին խաղողի այգիների տարածքը 14,9 հազար հեկտարից կազմելու էր 26,4 հազար հեկտար, ստացվող բերքը՝ 149 հազար տոնայից 264 հազար տոնա: Նկատելի, որ թվերի դարձիկ-դարձադարձը սարտիմակ հանրակրթում է արձանագրվել: 1 հեկտարից 10 տոնա բերքատվություն ամբողջ 10-ամյակի առումով, որն առավել ֆան անհասկանալի է, ֆանգի որեւէ ծագավորում որոշակի աճ է նախատեսում: Իսկ ֆանի որ մեզանում բոլոր կարգի ծրագրեր կազմվում են աշխատանքի տրամադրությունը ստեղծելու նպատակով, այս մեկն էլ ՀՀ գործադիր բարձրագույն մարմնում որեւէ ուղղության չի արձանագրել եւ դարձել է ռազմավարական փաստաթուղթ:

Ինչո՞ւ է ցանկություն առաջանում այսպես մոտենալ ու գնահատել ՀՀ իշխանության գործունեությունը, որը կարծես թե մերն է, հայաստանցիներին ու նաև ողջ հայությանը, ֆանգի մեզ այդպես է թվում, ցանկանում ենք որ այդպես լինի: Իրականում բարձրագույն օղակներում բոլորովին այլ կերպ են մտածում ու գործում, նրանց հետաքրքրող մի ֆանի վերածակողների ցածրից ստասարկումն է, նրանց դասիկների բավարարումը, սլյակ դեմոկրատիկ գինեգործարանների սերերի ցանկությունների կատարումը: Գործընթացի շարժառիթը դարձ է ու հասարակ. առաջնահերթը վարկերի սեսնով ֆինանսներ տրամադրելով խաղողագործներին կապել իրենց հետ, հնարավորինս բարձր բերքի ակնկալի դրամաներում մթերման իրենց հարմար գին առաջարկել, դրամաագրային վճարումները խախտել, անել ինչ իրենց է ձեռնու, գերտակաբեռ է երախտավորում: Իսկ եթե արեւային աղետներ արձանագրվեն եւ խաղողագործները սուղեն, խնդիր չեն սեսնում, իրենց կառավարությունը կօգնի, ոչինչ որ ՀՀ բյուջեն աղափայլ է:

Այսպես ցարունակվում է երրորդ աստիճանակն ավարտվելու դրամաներում, երբ հայաստանյան սնեստավարական միջին անվանելի է համարում խաղողագործության հետագա աճն ու զարգացումը, խաղողի նոր այգիների հիմնումը դիտում անհրաժեշտություն, իսկ բերքի վերածակումը դիտարկում արտահանման ուղղված գերակա ոլորտ: Որ այս ընթացքում աստիճանակ հազարավոր խաղողագործներին այդպես էլ չի հաջողվում

մվագագույնից-սեսնանելի ասիճանով բարելավել իրենց սնեստական վիճակը, վերանորոգել սան ասիճան ու ցանկադասը, չխոսելով վերցրած վարկերը փակելու ցանկությունից, որ բազմաթիվ են խաղողի այգիները վերացնելու փաստերը, մարդկանց այլեայլ դժվարություններն ու դժբախտությունները, դա ՀՀ սնեստավարական ու սնեստագիտական միջին անհանգստացումն է, ոչ մտահոգում: Խաղողագործությունը դեռ է զարգացնել եւ վերջ: Ոչինչ, որ հայաստանաբնակների բացարձակ մեծամասնությունը հայրենական արտադրության գինի չի խմում, որ մեր առեւտրային ցանցում վաճառվող չամիչն ամբողջությամբ մերկրվող է, իսկ դրա բացակայում է խաղողի հյութի արտադրությունն ու երբեմնի ժամանակների մասսայական օգտագործումը, հայաստանցիները սարվա 365 օրերից հազիվ 65-ում են խաղող համեստում եւ մնան բաներ: Սրան մտահոգություններ չեն, այլ ընդամենը հարցեր, որոնք ժամանակի հետ կլուծվեն:

Գինի՝ ինչ է այն. վայելի, թե՞ վայելի միջոց

Իսկ մինչ այդ խաղողագործը թող իր դժվարինից-սանջալից աշխատանքը կատարի, զարմանալի է հետ այլոց համար անհասկանալի խաղողաբացն անի, այդ ընթացքում վնասված թիվերը բուժի մի ֆանի կիրառումը լրացուցիչ բերք ստանալու ակնկալիով, այգին ջրելու համար կռիվ ան, այլեայլ վնասատուների դեմ դայրաբի, մթերման կետերում մվաստացուցիչ հերթերի կանգնի, հետո էլ հանձնած բերքի գումարն ստանալու մտահոգությամբ սրվի ու աշխատի խաղողաբացը կազմակերպի: Խնդիրների մի ամբողջ ցարք, որից ործում չկա, ֆանգի կա՝ ոչ մեծ թվով վերածակողների ցածր, որն է՝ արտահանման նպատակով գինու ու առավել թունդ այլոցից խմիչքների արտադրությունն ու արտահանումը, նրանց դրամային հետաքրքրությունները: Իսկ ո՞ր մնաց նորանկախ Հայաստանի բոլոր ժամանակների կառավարությունների մանր ու միջին գործարար միջավայրի կայացման ու զարգացման վերաբերյալ գրեթե ամենօրյա խոսուսումներն ու դասարկությունները: Ավարտին մոտեցող 30-ամյակում ֆանի՞ խաղողագործ է կարողացել իր, ասենք 1 հեկտարի բերքը վերածակել ու գինու վերածել, սնական օղին թորել, խաղողի սերերը դասիկացնել, չամիչ դասարտել, ֆանգի ստանալ, դրամք շուկա հանել, ամենօրյա եկամտոս ստանալ: Չէ որ երկրները հիմնականում սնեստադես այսպես են կայանում, այլ ոչ՝ 1 կգ-ը 140 դրամով մթերված խաղողից ստացած 700 գրամ հեղուկը ցարցունից հետո մվագագույնը 1400 դրամով վաճառելով, չխոսելով 4000 դրամից: Դե եւ ու հայաստանցի, անգամ համեստ աշխատանքում ունեցող, գինի վայելելու փորձ ան, այն հյուրասիրելու ցանկություն ցուցաբերի: Չէ, չի ստացվում, ոչ միայն գինի վայելելու հանդեմ ակնածանք ունեցող սողերիս հեղինակի, այլեւ ցուցադասիս հայրուսավոր ներկայացուցիչների մոտ: Նրանցից 1-2-ը, մայրաքաղաքի դրամաներում բազմաբնակարան օբյեկտի իրենց բնակարաններում են նախընտրում թող որ սիրողական մակարդակով գինեգործությամբ զբաղվել, ինչ է թե համեստ դասիկները բավարարեն, ծանոթ-բարեկամներին հյուրասիրեն: Ծարհայալ վիճակ, ֆանգի ՀՀ առեւտրային օղակայում ու ցանցում մանր ու միջին գործարար գինեգործներ գոյություն չունեն, որոնք կարող են արդյունաբերականի համեմատ առավել որակյալ ու մասշտաբի գինիներ առաջարկել, նպաստել գինի վայելելու մշակույթի իրական ներդրմանն ու սարածմանը, նաև՝ զբոսաշրջության խթանմանը: Սկսել մեզ ֆաղափակիթ որակվող հանրությունների մասին հիշելու առիթ:

Դիտարկենք Կենտրոնական Եվրոպայի Ավստրիա երկրի օրինակը: Հնագույն դեմոկրատիկ է, ինչպես մենք, հարուստ ընդերքի չունի՝ ինչպես մենք, համաշխարհային ջրերից հեռու է՝ ինչպես մենք, բայց արի ու սես մեզանից Եվրոպայի սարբերվող բարվոք վիճակում է գտնվում, մարդիկ դարձադաս լավ են աղում, նաև՝ ուզած ժամին ու ցանկացած ճակատագրի գինի վայելելու արդյունքում: 8 մլն բնակչության չափահաս մասի կողմից օգտագործվող գինիները հիմնականում Ավստրիայում են արտադրվել, Իտալիային հարակից Եվրոպայի մարզի խաղողագործների մշակածն են: Մոտ 45 հազար հեկտար են խաղողի այգիները, բերքը 500 հազար տոնա: Այն ստացվում է հազարավոր խաղողագործների աշխատանքով, որն իրականացվում է սերնդ-սերունդ, մեր օրերում արդեն կայացած, գինու հսկայական մասնունդ ունեցող մարդկանց ջանքերով: Նրանք արդեն հաստատված, մեր դասկերացմամբ մեծահարուստներ են, ֆանգի ունեն սասնյակ հազարավոր լիտրեր սակառներում ամբարած ու ցարցունքով գինիներ՝ սեղանի ու թնդեցած, կիսաֆաղցր ու աղանդերային, անաղաղ ու կուտաժային: Այս ամենը՝ մշակած սես-

սալն է, որոնցից փորձեցին դիտարկել խաղողագործությունն ու այն վերածակող ոլորտը, գինու հանդեմ մեր վերաբերմունքը: Հետաքրքիր է մի փաստ. Երեւանի փողոցներում սեղանակալ հսկայածակալ գովազդային վահանակներից մեկում գրված է. «... գինու գործարան»: Իսկ անհանգստացողը 7 սեսակի օղիներ են, աչք շուրջ ձեռքով օբյեկտ է ոչ մի ակնարկ գինու մասին: Ահա մեր ցցուն վերաբերմունքը գինու հանդեմ, որի հայաստանցիներին կողմից անցան օգտագործումը ոմանց մոտ սարակյուսամ է առաջացնում: Ֆրանսացիները գինին վայելում են դասիկների հետ, իտալացիները՝ խամոնի, գերմանացիները՝ խոզի սաղարկայի, իսկ անհայաստանցիները՝ հանրահայտ երգի մի թասը լավ է, երկուսը բավ է, երրորդը ցավ է խոստերը վերիցելով: Կարունակվի՞ արդյոք հայերիս ոչ բնորոշ հայաստանյան առաջային մաս կազմող այս վիճակը, ցույց կսան ժամանակն ու ծավալվող իրադարձությունները, այժմ նորակազմ կառավարության գործելաձևը:

Ասվածն ու արվածը մտահոգություններ են առաջացնում, որոնց լուծումներով են դրամանավորված նորոգ ՀՀ կառավարության հաջողություն, գինու փողոցային տոները, նաև հայաստանաբնակներիս սեսները, սեսները: Խոսում ենք 4-5 մլն հայաստանյան բնակչությունից, երազում 8-10 միլիոնից, միլիոնների հասնող զբոսաշրջիկներից, իսկ ֆայլերը նրանց դարձնային աղափայլության, երկրի դարձնամվճարության ուղղությամբ դարձրուց չեն: Նորանստանակ վարչապետը երկրի առաջնահերթությունների թվում խոսել այս մասին, որին հաջորդեց գյուղորտի կառային, հանրային որոշակի ցուցանակների կողմից սարտիմակ ընկալված որոշումը: Այստեղից լավատեսության սրվեմ եւ հոյս սածեմ, որ ՀՀ գյուղորտում գործերն արմատադես կվերափոխվեն, մեր մարդկանց հոյսերը կարգարանան:

Ասվածն մեզ հետ: 15.05.2018

«ԱԶԳ» ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ
Հրատարակության ԻԳ արի
Հիմնադիր եւ հրատարակիչ
«ԱԶԳ ՕՐԱԹԵՐԹ» ՍՊԸ
Երեւան 0010, Հանրապետության 47
e-mail: azg@azg.am, azgdaily@gmail.com
www.azg.am

Գլխավոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱՆՏԻՔԵՆ
հեռ. 060 271117
Հաշվապահություն (գովազդ) հեռ. 582960,
060 271112
Լրագրողների սենյակ հեռ. 060 271118
Համակարգչ. ծառայություն հեռ. 060 271115
Հարցերի լրահավ ծառայություն
հեռ. 060 271114, 010 529353
Համակարգչային ծառայություն՝ «Ազգ» թերթի

«AZG» Weekly
Editor-in-chief
H.AVEDIKIAN / phone: 374 60 271117
47 Hanrapetoutian st., Yerevan, Armenia, 0010

Ազգայնականություն

Թիվ 21(381)
1 ՀՈՒՆԻՍ
2018

Նաիր 3ԱՆ

Հայրենի նոր կառավարության առաջին ֆայլերի մեջ արդեն մեկ ամիս է փնտրում ենք մշակույթի նորանշանակ նախարարի ֆայլը. նրա կողմից առայժմ հնչել է, որ իմեն առայժմ արևմտյան մշակույթի և խմբերի է ընդունում, լսում բոլորին, ծանոթանում, հետ աշխատանքային խմբերի հետ ֆունկցիոնալ մշակույթային ֆալսեթային նոր մեխանիզմները: «Փորձում ենք ստեղծել հավասարության դաշտ, որդեսպի դրամաշնորհները, ժողովրդական հովանավորությունը սրամարդկերի բոլորին հավասար: Գիտենք, որ կան օրենսդրական, կանոնակարգային խնդիրներ, կան անստված արվեստագետներ, չունենք թատրոնի, կինոյի մասին օրենքներ: Բոլոր խնդիրները ֆունկցիոնալ ենք և փորձում լուծման արթնքներ մշակել»,- այսպես ասաց **Լիլիթ Մակունցն** «Արամ Խաչատրյան» համերգային խմբի ղեկավարը, երբ վարչապետ **Նիկոլ Փաշինյանը** հանդիման էր հրավիրել հայրենի մշակութային գործիչներին:

Հանդիման գաղափարը վարչապետին էր, իրականացնողը՝ մշակույթի նախարարությունը: Ու ֆանի որ մշակույթի նախարարության ցուցակներում ի սկզբանե նույն անուն-ազգանունները եղել են դեռևս նախորդ բոլոր նախարարների օրոք, այդ դասճանաչվել էլ այսօրվա նախարարն իր նախորդներից ժառանգել էր նույն անուն-ազգանունների նույն ցուցակը: Ու մենք դա հիշում ենք մտածելով այն նույն դեմքերին, որոնց մեր աչքերը վարժվել են տեսնել արդեն 20-30 տարի՝ բացառությամբ մի ֆանի արվեստագետների ու մշակութային գործիչների: Օրինակ՝ ժողովրդական մեկնարկով կազմակերպված որևէ հանդիման կամ համերգի ազգագրագետ **Յանուս Խաչատրյանին** երբեք չենք տեսել: Այդ օրը, այդ հանդիմանը տեսնել նույնիսկ Յանուս Խաչատրյանին: Ով ուզում է, թող այդ փաստը կադրի **Լիլիթ Մակունցի**՝ ՀԱԿ-ին հարող ֆալսեթային հայացքների հետ, ով չի ուզում, թող չկարդա դրա հետ: Յանուս Խաչատրյանը վարչապետին հարց տալու իր իրավունքից օգտվելով՝ մեզ, որ մշակույթի նախարարությունը, կապված մշակույթի հետ առնչություն չունեցող իր գործունեության հետ, չդիմարկվի մշակույթի նախարարություն, առավելագույնն այն ժամանակ, ասենք, արվեստների նախարարություն. ընդամենը:

Բայցեայնպես, մոտ երկու ժամ տեղափոխվելով անցավ Նիկոլ Փաշինյանի՝ մեր մշակութային կյանքն ավելի լավ դարձնելու ժողովրդագրագետների շուրջը մոտավոր հարցումաստիանի ձևաչափով: Իսկ մեր մշակույթի գործիչները մեծ մասամբ ոչ այնքան հարց էին տալիս, որքան ելույթ էին ունենում ու վարչապետից առանձին, անհասկանալի հանդիման էին ուզում: Եղած հարցերն էլ մեծ մասամբ ներքին հարցերի դաշտից էին: Ու ոչ ոք չէր թափանցում, որ իմեն ժողովրդագրագետ փող է ուզում: Փառասոների, ստեղծագործական խմբերի ղեկավարները ժողովրդական կարգավիճակ էին ուզում:

Հաղթանակ Շահունյանը բարձրացրեց մեկնարկային մասին օրենքի հարցը, որը 25 տարի առաջ նախաձեռնվել է ու կիսա մնացել: **Նիկոլայ Ծասուրյանի** կարծիքով թատրոնները ժողով է մասնավոր ժողովրդագրագետներից ավելի շատ լինում. այդպես նրանք կհամարվեն արվեստի սաճարներ: Թե թատրոնի ժողով արտաքին ճիշտ տեսնում ինչպես է ավելացնելու աղանդի շեփուրի ու դերասանների շնորհիվ. դա երեկ միայն Նիկոլայ Ծասուրյանը կհամարում: Արվեստի փողոցի վրա Գեղարվեստական ազգային կենտրոնին կից գործում է Փոփ թատրոնը, որի սարածի 2 սենյակային բնակարանի չափ է: Բեմադրիչ **Վահան Բաղդասարյանը** այնքան թափաքանակ հրաշքներ է գործում՝ օգտագործելով սարածի ամեն մի լիմենը: Ար-

եր եկել նաև կոմպոզիտոր **Վլադիմիր Բալյանը**: Նա ոչ մի հարց չունեց, ուղղակի գովեց ու հաջողություններ մաղթեց Փաշինյանին: Հայկական ժողովրդագրագետի դաշտում նստած էին **Արսեն Գրիգորյան-Սրոն** եւ մյուս երգիչ-երգահան **Արսեն Գրիգորյանը**, որը մեկ-մեկ էլ ժողովրդական երգեր է երգում: Ընդհանրապես մյուս մեկնարկային բացակայության մասին կարելի է միայն ենթադրություններ կամ հետադարձություններ անել: Ինչ վերաբերում է մեր մշակույթի մերօրյա դասակարգմանին, նրանցից **Տիգրան Մանուկյանը** ոչ թե Փաշինյանին կամ Մակունցին, այլ միայն լրագրողներին տեղեկացրեց. «Մի ֆանի օր առաջ Արսավազ Գեղեցյանը, ես ու Ռոբերտ Էլիբեկյանը խոսում էինք մշա-

խեղ հոբելյաններ ու մսխված, անխնայ մսխված ժողովրդագրագետներ: Ու եթե նոր կառավարությունը նորից դիմի հեռավոր այս կարծազան մտքերի, թեալկոսոր, անհամարձակ գաղափարների վրա, ուրեմն նոր Հայաստանում ամենակարգաբարձ մշակութային քաղաքական սղախելի իզուր ու անիմաստ է:

Վարչապետն իր ելույթում մեզ՝ ժողովրդագրագետներին հասարակության կրթական մակարդակը, ժողովրդագրագետների հետ հաղորդակցվելու բոլորի համար դառնա ամենօրյա անհրաժեշտություն, ժողովրդագրագետները սարեկան մի ֆանի անգամ գնան թատրոն, համերգ, թանգարան: Նա համոզված է, որ մեր երկրում կա լավ մշակույթ, բայց այդ լավ մշակույթով հետաքրքիր հանրություն չկա, որովհետև մինչև հիմա մթնոլորտն է վատ եղել: Պետական հովանավորության ձգտող բոլոր հարցերին ի դասախոսական վարչապետը մի ֆանի անգամ լսեցեց. «Եթե մշակույթը համերգներն անցնում են կիսադասարկ դաշտում, եթե ցուցահանդեսներն այցելու չունեն, մենք չգիտենք է մտածելով ման խնդիրները լուծելու մասին»:

Փաշինյանի առաջ ֆաշիստ խնդիրը, իհարկե, լավ ավելի լուրջ էր, ֆան բոլոր արվեստագետների հնչեցրած բոլոր հարցերը միասին վերցրած: Բայց նրա հարցին ոչ ոք դասախոսական չսվեց ու հակամշակույթի դեմ դաշտի ելքեր չառաջարկեց: Չառաջարկվեց, որովհետև այսօր դժվար թե գտնվի մեկը, որը ազգային խնդիրը վեր դասի անձնային, որովհետև յուրաքանչյուրին թվում է, թե մոլորակն իր շուրջն է մոտավոր, որ հենց իրեն է վերադասված հանրության կրթամշակութային մակարդակը բարձրացնելու վերաբերյալ: Իսկ արդյունքն այն է, ինչ ունենք այսօր: Եվ միայն կոմպոզիտոր **Գեղունի Զթյանը** փորձեց օգնել վարչապետին՝ խորհուրդ տալով. «Ժողովրդական երգ-երգչության մեծ արժեք է հիմա, ես դեմ չեմ, դա լավ է: Բայց եթե ուզում եմ ունենալ կիրթ հասարակություն, երեխաներին դեռ մանկադասարանից մոտեցրեք դասական երաժշտությանը: Մերժարկային երկրների հաջողությունը հենց դրանում է. նրանք դասական երաժշտություն են անցնում փոքր տարիքից մինչև դպրոցն ավարտելը: Դասական, դասական Փաշինյան, Բախ, Մոցարտ, Բեթհովեն, Գրիգ, Բրամս»:

Պարոն Փաշինյանը խմբագրեց Գեղունի Զթյանին. «Համաձայն եմ Ձեզ հետ, դասական, բայց իմ դասերս մամբ դասականի մեջ են մտնում նաև Կոմիտասը, Սայաթ-Նովան, Զիվանին եւ այլ: Եկեք նրանց բաց չթողնենք»:

Փաշինյան-արվեստագետներ հանդիման ընդհանուր սրամաքանությունից ու իրավիճակից ելնելով՝ ժողովրդագրագետներին տալ նրանց, ովքեր, բարեբախտաբար մինչև հիմա չեն գրանցվել մշակույթի նախարարության ցուցակներում՝ որդեսպի արվեստագետ կամ մշակութային: Իսկ երբ է գալու այդ ֆառացած ցուցակներից հեռու կանգնածների ժամանակը, որոնք ի վիճակի են բարձրացնել մեր հասարակության կրթամշակութային ցենզն ու սղախել անել մի բան, որից միտումնավոր, ծրագրված կերպով զրկվել ենք՝ ՄՍԾԵԼ:

Նախամշակույթն ընդդեմ մշակույթի

վեստի սաճարը՝ ներսից, իր բովանդակությամբ ու ձեռագրով, Փոփ թատրոնն է, ոչ թե, օրինակ, Սունդուկյան թատրոնն իր մի ֆանի հազար ֆն սարածով ու ճարտարապետական սիրուն տեսքով: Համազգային թատրոնի գեղարվեստական ղեկավար **Վիգեն Զալուրյանը** իր հիացմունքը հայտնեց Նիկոլ Փաշինյանի հեղափոխական կերպարի նկատմամբ, գովեց ու մեծարեց նրան. խոսքի վերջում հարցրեց՝ Համազգայինի ժողովրդագրագետ ու մեր մեջ է: Պատասխանը դրական էր: Վարչապետին գովեց ու մեծարեց նաև դերասան **Սիմայել Պողոսյանը**: Նա Փաշինյանին հիշեցրեց, որ դեռևս 2002 թվականին իր «Երեան ջան» ֆիլմում ստեղծել է նախագահի կերպար, որը տեսնելով՝ ժողովուրդն իր առջև բոքի է կանգնած՝ իմեն էլ է հանում կոչիկները: «Ես վստահ եմ, որ դու՛րս դասական Փաշինյան, բոլորին կոչիկ եմ հագցնելու»,- իր ելույթ-միջուկում ավարտեց Սիմայել Պողոսյանը: Մշակույթի գործիչների գովաբանությունները Փաշինյանը լսում էր ամոթխած ժողովով՝ թափանցաբար ձևակերպելով իր փորձը: Չմայած իր 94 տարեկան հասակին՝ հանդիման

կույթի այսօրվա վիճակի, նոր կառավարությունից մեր ակնկալիքների մասին. երես էլ նույնն ասացինք՝ մեր ակնկալիքները հանձնում ենք երիտասարդ սերունդին: Մեր մշակույթն ու այսօրվա երիտասարդների մշակույթը խիստ տարբեր են. մենք չենք խառնվում նրանց, ուղղակի կողմից միգրացիոն խորհուրդներ տանք. ընդամենը»:

Դա հիշի մթնոլորտը, հնչած հարցերի որակն ու նպատակները, ջուրը սեփական ջրաղացին մոտեցնելու ձգտումները սղախում էին համոզվել, որ մեր մշակութայիններն ու արվեստագետները մինչև հիմա չեն հասկացել, որ երկրում, ինչպես Փաշինյանը կասեր, իրավիճակ է փոխվել: Եթե էլ ժողովրդագրագետներն անստված կերպով ու ժողովրդագրագետներն անստված կերպով ավարտեցին իր կողմը ֆաշի, ուրեմն ոչինչ չի փոխվել ու չի էլ փոխվի: 20-30 տարվա մեջ բացի երաժշտության ու թանգարանների ոլորտներից, մշակույթի մյուս դաշտերը մեծ հաշվով դեռ խոռոչն են: Մեկանգամյա օգտագործման ֆիլմեր ու մեկնարկներ, ժողովրդագրագետները հրատարակված չընթերցված գրքեր, մի գլուխ փառասոներ ու փառասոներ, ժողովրդագրագետներ ու փառասոներ, ժողովրդագրագետներ ու փառասոներ, ժողովրդագրագետներ ու փառասոներ:

ՂԱԿԻԹ ԱՏԵՓԱՆՅԱՆ

Երեւանի գորգ-այգիները

Անվանի ճարտարապետներ Ջիմ Թորոսյանի, Սարգիս Գուրգադյանի եւ Ասլան Մխիթարյանի նախագծով կառուցված Կասկադ հուշահամալիրը բացառիկ է ոչ միայն Հայաստանում, այլեւ նմանօրինակը չունի 20-րդ դարի ճարտարապետության մեջ: Միակ համեմատությունը, թերեւս, կարելի է անցկացնել ճապոնացի նշանավոր ճարտարապետ Տադաո Անդոյի «Երազամների ասփճանի» հետ, որը կառուցվեց 1990-ականներին՝ Կասկադի գրեթե 25-30 տարի անց:

Ժամանակին Կասկադը կառուցվում էր որդես «հայկական գորգ՝ փռված Թամանյանի ֆաղափ առջեւ», ու ֆանի որ կարեւոր ֆաղափաճինական առանցք էր շեղվելու՝ ահագին ծառեր հասվեցին, իրականացնելու համար այդ խորհրդանշական կառույցը: Սակայն նախատեսված էր նաեւ նրանից աջ ու ձախ ընկած հասվածներում, 50 մ լայնությամբ, վերից վար մեծ ծառասունկ իրականացնել, ինչն այդպես էլ մնաց որդես գաղափար, իսկ ներկայումս, հարակից անդամներ ու անկանոն շինությունների դասառնով, ծառասունկի ենթադրյալ տարածքը ներդաշնակ դարձել է 10-20 մ: Մինչ օրս անավարձ մնացած ու համադասասխան միջավայրից զրկված Կասկադի հարեանությունները շարունակվում է ֆունային կառուցարարները՝ խլելով նրանից գեղարվեստական արտահայտչականությունը, սարեցարի ավելի նվազեցնելով կանաչադաշտնան համար նախատեսվող տարածքը:

Թվում էր, թե կանաչ գոտու եւ բարեկարգման հարցերով մտադրող մեծապատիվ կառույցները, ճարտարապետներն ու բարերարները, բոլոր նրանք, ովքեր մայրաքաղաքի խառնակմանը կերպարի մեջ թեկուզ դրվագային ձեւով ինչ-որ ներդրումներ են ունենում մեզ, նախ եւ առաջ իրենց ուժերով կարծես հեռանում էին Երեւանի-Երեւան տնակասարության առթիվ հայ ժողովրդին «գորգ-այգի» նվեր մատուցել:

Բայց փոխարենը որոշեցին «Վարդանյան ընթացի» բարեգործական հիմնադրամի կողմից հովանավորվող նոր նախագիծ իրականացնել՝ Մյասնիկյանի հուշահամալիրը հարակից այգիներ վերափոխելով, ինչը վերջերս մեծ աղմուկ բարձրացրեց:

Դաշնակա ֆաղափաճարանի կողմից սարածած այգու նոր կերպարի մասին տեղեկացնող մյուսերից՝ դարձ է դառնում, որ նախագիծը փորձել են իրականացնել Կասկադի գաղափարին հարազատ, ու թվում է, թե ոչ մի վրաս բան չկա

ճարտարապետական դրոշմ շարունակելու եւ ստեղծագործական նորություններով հարստանալու մեջ:

Սակայն ամեն ինչ ավելի հուսադրող կլիներ, եթե չունենայինք սասնամյակների դառը փորձն ու անկումային դասերը:

Իհարկե, երեւում է, որ նոր հասակագծի վրա աշխատողներն ընդհանուր առմամբ գնահատել ու գիտակցել են տարածքի առանցքային կարեւորությունն ու յուրահասկությունը, բայց, այնուամենայնիվ, «մայրաքաղաքի հերթական գարդ» դառնալու հավակնոտ առաջադրանքը ակամայից որոշ խնդիրների առաջ է կանգնեցրել:

Սկսեմք այն բանից, որ «խանգարող» ծառերը վերացնելու հետո ու տրոսված ճանադարիով գնալն այս դեղին տեղին չէր:

Անկնհայտ է, որ ոչ այնքան ծառերի օտարացման խնդրով մտադրող լինելու, որքան անկաշակ մտադրող լինելու համար են այդ ֆայլին դիմել՝ առավել կարեւորելով այդուհանդերձ գորգի շեղվելու նկարվածն սասնամյակ սկզբունքը: Դժվար է ասել, թե փոխարենը տեղադրվող էկզոտիկ ծառերը, որոնք այդքան էլ բնորոշ չեն Երեւանին (առավել եւս՝ խորհրդանշական չեն Երեւանի-Երեւան թեմասկային), որքան լավ կհարմարվեն տեղի դայմաններին, ինչ խնամքի կարծանանան հետագայում եւ ֆանի՝ տարի հետո համարժեք կերպով կփոխարինեն իրենց նախորդներին: Ի վերջո, մոտավոր հավանական է, որ 20 հասարակական տեղիները, որոնք հասկանալի, ամեն տարի իրենց փարթած տեսքով հազեցնում էին տարածքը եւ յուրահասկությունը հաղորդում այգուն: Բայց նույնիսկ նոր, մեծ ծառերով երազված լինելու դեղին, ճարտարապետական տեսանկյունից մի ֆանի լուրջ մտադրություն կա:

Նախ՝ մասշտաբի ու գլխավոր շեղանդան հարցը:

Երկու մեծորիալ-մոնումենտալ արձանները իրար կադրող հասկածը ճարտարապետական առումով կոպտաբար ավելի զուտ ու ֆունային լինելը, ինչն արդեն առկա էր նախկին այգու դեղին: Մյասնիկյանի արձանի ճարտարապետության հեղինակ Ջիմ Թորոսյանն այդ փաստը հազվի չառնել չէր կարող: Նա շեղվել էր առավելապես կանաչ տարածքի վրա: Այգուն առկա շարժանները, արահետները, ծառուղիները դասավորված էին դեղին հրաշարակ գնացող առանցքը շեղելու համար, դարձ, ռիթմիկ սկզբունքով, եւ գեղագիտական շեղանդան իրենց վրա չէին շեղում առանձին ճշգրտ մանրամասներով: Դեկորատիվ շարժանությունը, ժամանցային ու ասրակցին վիճակն այս տարածքին այնքան էլ հարի չէ, ինչպես որ հարի չէ Կասկադի մոտ՝ Թամանյանի արձանի շուրջը կուսակված թեթեամիս «ժամանակակից» արձանների՝ թեյնիկների ու եղնիկների առկայությունը:

Նոր այգու մասն մասնառններով հագեցած, ակտիվ խճանկարի վրա տեղադրվող ուրարական ոճի արձանները, որոնք, իհարկե, չեն կարող տարածվում գերիշխող լինել, շարժանավոր է, որ խաղաղիային, բուսաֆորային էֆեկտ ունենան ու Նալբանդյանի արձանի մոտ գնվող ռաբիտոս գործերի դեպքում: Ամեն դեղին, այդպես էլ զգացվում ներկայացված եռաչափ մոդելից ու մասշտաբից: Իհարկե դեմ-դիմաց կանգնած բրոնզաձուլ առումն ու ցուլը եւ նրանց առանցքով վեր հանող ուրարական սյունը Ռաֆայել Իսրայելյանի Սարգսյանի եւ Ջիմ Թորոսյանի Հայոց դեմասկանության հուշակոթողի հիբրիդային ոճավորումներ են իրենցնում եւ մասկավորում կա, որ դրանք ռեստորանա-

լին ոճի մի խեղճ ներկայացում կդառնան:

Բացի այդ, ի տարբերություն Կասկադի, «գորգ» այստեղ միգրացե այնքան էլ լավ չընկալվի, ֆանի որ վերելից դիտելու հնարավորություն չկա: Հնարավոր է, որ այն ընկալվի ուղղակի որդես խաղաղեց երեստասում, այնինչ տեսահոլովակի ամբողջ էֆեկտը թռչնի դիտանկյունից է:

Եթե համեմատեմք Կասկադի հետ, «գորգ» ճարտարապետական մեկնաբանությունը սկսելով դեղին մասն ավելի դրոշմ-արտային ու դարձնալով է՝ խաղաղ ոչ այնքան ծավալային դասկերպված ման միջոցներով է արտահայտված, որքան բառացի նկարված է, չնայած որ այդ նկարվածը կայացած է ու սիրով մշակված: Իմաստավորված ու ներդաշնակ են լուծված թե՛ «գորգի» երկայնական առանցքը՝ ռոմբաձեւ դասավորված շարժանների հերթականությունը, թե՛ «գորգի» սկզբն ու ավարտը՝ մի կողմից Մյասնիկյանի արձանի հետ կադրող, մյուս կողմից՝ դեղին Ծառուղանի հրաշարակ բացվող հանգույցներով: Սակայն աչք շոյող հասակագծային նկարվածից բացի վերը նշված տարածական խնդիրները մնում են մտադրողի:

Մի դիտարկում եւս. ֆաղափաճարանի շեղանկն արդեն նախած Երեւանի հասակագիծը հիմա էլ այգու հասակի վրա դաշնակ արդեն կարծես ծանծաղեցնում է սկսյալ գաղափարը:

Ինչեւէ. ծախսվող անխնա գումարներով կարելի էր թե՛ սկսյալ այգին, թե՛ սրա նման տեսակային այգիներ բարեկարգել ու խնամել, այդ թվում նաեւ՝ Կասկադի կողմի կանաչի հարցը լուծել:

Հուսամք նաեւ, որ, այնուամենայնիվ, կառուցվող նոր այգին չի դառնա 3-րդ հանրապետության տարիներին շարժան շարժան հերթական աչքկադրողին:

Երաժշտության երախտավորներն ի պատվի Նյու Յորքում

Զրիս Գալֆայան

Մայիսի 18-ին Նյու Յորք ֆաղափ հայկական եկեղեցու արեւելյան թեմում Վարդանանց աստեղների եւ դուստրերի կազմակերպությունը հասուկ ընդունելությամբ դասվել է երաժշտության աստղերով երկարամյա երկու երախտավորների՝ Զահան Արծրունու եւ Զրիս Գալֆայանին, որոնք իրենց անգուգա-

կան տղանդով եւ նվիրվածությամբ ծառայել են հոգեւոր եւ դասական երաժշտության հարստացմանն ու առաջխաղացմանը, թեմի նախկին հոգեւոր առաջնորդ Խաժակ արք. Պարսամյանի հովանու ներքո:

Երկու երախտավորների երաժշտական եւ մշակութային արմատներն, ըստ «Միտր Սիեթեթթթթ» տղագրված Թային Բաբայանի հոդվածի, սկսել են ընձյուղվել դեռեւս դասանի հասակում Սամբուլում, նախքան Մ. Նահանգներում հաստատվելը:

«Կոմիտաս» երգչախմբի ավելի ֆան երեք տասնամյակների ղեկավար՝ Գալֆայանը հաճախել է Տասյան վարժարանն ու Բաբր Զեյնի հայկական եկեղեցին, որտեղ էլ ծանոթացել է հայկական հոգեւոր երաժշտության հետ: ԱՄՆ-ում նա եղել է Սբ. Խաչ եկեղեցու երգեհոնահարը եւ Սբ. Վարդան մայր տաճարի երգչախմբի ղեկավարը:

Երաժիշտ եւ դաշնակահար Արծրունին դոկտորական է դաշտդանել Նյու Յորքի համալսարանում եւ գիտական աստիճաններ ունի նաեւ Ջուլիարդ երաժշտական կրթոջախից: Կազմակերպել է բազ-

Զահան Արծրունի

մաթիվ սիմֆոնիկներ Հարվարդի, Կոլումբիայի եւ Միչիգանի համալսարաններում: Հեղինակ է մի շարք գրերի եւ հոդվածների:

Երկույի հանդիսավարն է եղել Նյու Ջերսիի հայկական ռադիոստանի հիմնա-

Մարիա Սահակյան, դաշնամուր՝ Լինա Պանֆիլովա

դիր-սնորեն դոկտ. Վարդան Արծրունի: Գեղարվեստական մասում հանդես է եկել Բուրլինի Սբ. Գրիգոր Լուսավորիչ ծխական համայնքի «Աստղիկներ» հանույթի հիմնադիր-սնորեն, երգչուհի Մարիա Սահակյանը, դաշնամուրի ուղեկցությամբ Լինա Պանֆիլովայի:

Արեւի ԲԱՆՉԻՆՅԱԼ

«Շա՛ս գալվառական ֆաղափներ գիտե՛ք կիսված գրնգուն ու անդադրում գետով, որի աջ ափին, ժայռի հենց զագաթին խոյանում են միջնադարյան ամրոցի ավերակները.....»:

Իր ծննդավայր Բերդի նկարագրությամբ այսօր սկսեց Նարինե Աբգարյան իր առաջին գիրքը՝ «Մանյունյա» ու անվարան մտավ ռուս գրականության օվկիանոսը...

Շա՛ս գրողներ գիտե՛ք, որոնք մեծաբանակ ժողովրդի (սվյալ դեղինում՝ ռուս) գրականություն են մուտք գործել մեկ այլ միջավայրից (չեն ուզում ասել՝ նրա գալվառից) ու գրավել են իրենց ուրույն տեղը նրա դաստիարակման մեջ ու բազմապատկար ընթերցողների սրտում...

Ռուսերեն ստեղծագործող հայ հեղինակները ֆիչ չեն, սակայն նրանք մեծ մասամբ եղել են Հայաստանից դուրս ծնված, հեռու կամ մոտ հայկական ծագումով, իրենց արմատներից հեռացած անձինք: Ոմանց ստեղծագործություններում հաճախ է արձանագրվել իրենց ազգային ժառանգությունը (Մարիտա Շահինյան...), ոմանց մոտ արձանագրվել հազվադեպ կամ դաստիարակ (Սինա Բերբերովա, Դովլաթով...) եւ կամ առիասարակ բացակայել է (Սինա Շմիդտ, Խուլդով...):

Եղել են նաեւ բուն հայ իրականության ծնունդ ռուսագիր գրողներ, ինչպես, Կարսի գյուղերից մեկում ծնված Վասկանուե Հակոբյանը կամ մինչեւ անգամ արեւմտահայ (ժողովրդագրահիսարցի) Վարդես Թեւեթյանը, որոնց տեղը, սակայն, ռուս գրականության մեջ աննշան է: Այլեւ չասած հայաստանաբնակ ռուսագիր հեղինակների մասին, որոնց ստեղծագործությունը, չնայած լեզվին, ռուս գրականության մաս չի կազմում... Այս առումով միակ բացառությունը երեսնամյակ Մարիամ Պետրոսյանն է, որն իր մեկ հասիկ (հայության հեռաբարձակադեպ չառնչվող) յուրօրինակ վեպով ուրույն տեղ է հաստատել արդի ռուս գրականության մեջ:

Այս ողջ համատեքստում Երեւանում առանձնանում է Հայաստանում ծնված, հայկական կրթություն ստացած, հայարթբջանական դաստիարակման արժանի, հասուն սարիում Ռուսաստան տեղափոխված, սակայն Հայաստանի ֆաղափությունը դաստիարակում ու հայերենին հավասարաչափ ռուսերեն մտածող Նարինե Աբգարյանը: Իսկապես, շատ գրողներ չգիտեմք, որոնք փոքրիկ հայկական ֆաղափից մեկնեն մեկ այլ երկրի մայրաքաղաք ու դառնան գրական բարձրագույն մրցանակների դափնեկիր, հազարավոր տղամանակներով հրատարակվող ու ընթերցողների օջախում աննախադեպ ժողովրդականություն վայելող գրքերի հեղինակ, որի գործերից մերձակերտ են ռուսական դպրոցների դաստիարակ ընթերցանության ցանկ: Եվ հասնել դրան՝ դաստիարակվել իսկական անունագրանունը: Եվ մեծավ մասամբ գրելով ոչ թե որդեգրած նոր իրականության, այլ իր բուն հայրենիքի, նրա մարդկանց, իր հայրենակիցների, իր մեծակույթի մասին: Թվում էր, թե բարձր գրականությամբ Երեւանում ռուս գրականությանն ու ընթերցողին առանձնապես չդիմացի հեռավորներ կորած-մոլորած կամ գուցե առիասարակ գոյություն չունեցող հայկական գյուղի ու նրա տարածքների, ինչ-որ Սեւոյանց Անաստասի, Յակոբյանց Մագաղանի, Մելիքանց Տիգրանի, Նեմեցանց Մուկուչի, Շալվարանց Հովհաննեսի ու մյուսների ծանր ու դաժան դաստիարակումները: Բայց արի ու սեւ, որ «Յասնայա Պոլյանա» գրական բարձրագույն մրցանակին է արժանանում Աբգարանց Նարինեի հենց այդ վեպը՝ «Երկնից ընկավ երեք խնձոր»՝ արդեն իսկ խիստ հայեցի վերնագրով, եւ դասակարգվի անդամները հասուն նշան են հեղինակի գործածած գեղեցիկ ռուսաց լեզուն՝ վեպն անվա-

նելով «լիովին տխուրական գրականություն»... ՌԻՆԵ Նարինե Աբգարյանի ֆեմոնները: Ինչպե՞ս դաստիարակ, որ հայկական դպրոց ավարտած ժամանակինցի աղջիկն այսօր ստեղծում է «լիովին տխուրական գրականություն»...

Իր գրականությամբ Նարինեն աղաքուցեց վաղուց հայտնի երկու ճեմարտություն, որ արվեստում առաջնային են ա) սաղանդը, բ) ոչ թե ինչը, այլ ինչպե՞սը: Նույնպես կարեւոր գործն է, որ լինելով մինչեւ ուղնուծուծը հայ երեքդրի Նարինեն միաժամանակ մանկուց եղել է նաեւ ռուսական մեծակույթի կրող, հասակ է առել երկլեզու ընթանիմուն՝ ունենալով ռուսերենի ուսուցչուհի ռուսախոս մայր եւ ռուս ճանաչիչ: Ու թեւեւ նրա սիրելի հեղինակներից է Հրանտ Մաթեոսյանը, նա մեծ մասամբ սնվել է ռուսալեզու գրականությամբ ու մեծակույթով, եւ հայերեն գեղարվեստական գործ գրելու Նարինեի փորձը ձախողվել է: Այս երեսույթի դաստիարակ, վստահաբար, գրական հայերենին վարժ չհիշարդեցնել է. Նարինեի հայերենը հայերենի Տավուշի

Իրենց մանկությունը նախկին ԽՍՀՄ սարածում հասկապես 1970-80-ականների անցկացրած ընթերցողների ավելի քան հոգեհարազատ էին վեպի հերոսներն ու դասկերպած իրականությունը՝ անկախ նրա տեղական որոշակիությունից: Տարբեր ազգերի ընթերցողները (հասկապես ընթերցողուհիները) կարճախոս են աղբյուր՝ Նարկայի, Մանյունյայի, Կարինեի եւ մյուսների ուրախագլար ռուսառոց-վսանգավոր արկածների միջոցով վերադարձվել հեռու անցյալին բնորոշ համախորհրդային իրողությունները: Պիոներական ճամբար, երաժշտական դպրոց, աղբյուրների դեֆիլե, հերթեր՝ հնդկական կինոյի կամ սերուցքային կարագի համար, հանգիստ Սեւ ծովի ափին, Նոր սարվա դիմավորում ձյունառատ եղանակին, փողոցաբակա-բնակարանային համայնք մարդի խաղացող ռաճարդկանցով, դաստիարակ փակող բիզնեսային կանանցով, ձյուք ծանող եւ իրենց մոտ կոսմետիկան ու «Բալետ» օձանելիք փորձարկող աղջիկներով, որոնց գլխին ոչոլ է ընկնում եւ որոնք գաղտնի փսփսում են «արգել-

տակ վավերագրումն իսկ աղախովում է հալիսակված ընթերցանություն եւ աղբյուրանկար: Թեեւ հավանաբար անհիմն չէ ենթադրել, որ Աբգարյանը որոշ առումով ներհանված լինի Լինդզեյնի «Էմիլը Լյոնթերգայից» իրադասում վեպից. «Մանյունյայի» գլխավոր հերոսուհի Տան էլ որոշ առումով հիշեցնում է «Կառլսոնի» ճնային հոգեբանուհուն՝ «դասավարչուհուն»: Սակայն Նարինեի ոճը եւ հասկապես հունորը բոլորովին այլ է (անվանենք հայկական, ռուսական, խորհրդային, գուցե՝ ոչ մեկը, իսկ գուցե՝ բոլորն էլ միասին), թեեւ առավել հարազատ Դովլաթովի, Ակսյունովի, Ֆազիլ Իսկանդերի գրական մտածողությամբ:

Վեպ-եռերգության գլխավոր հերոսուհիներից Մանյունյան՝ Մարիա Շացը, իրեւ է: Աբգարյանի բոլոր հերոսներն էլ իրական դեմքեր են՝ իրենց իսկ անուններով, ու թեեւ նա մեծապես նշում է, որ Մանյունյան եւս հորինովի չէ, դավադրաբանությունը գուցե շատերն ենթադրել, թե գլխավոր հերոսուհուն իրեւ դարձնելը սոսկ «իրեական ֆայլ» է, հաջողության հասնելու մի լրացուցիչ գրավական իրեական ուժեղ լրբիհնգ ունեցող Ռուսաստանում: Գուցե ոչ մի Մանյունյա էլ չի եղել (խորհրդային Շամադինուն շա՛ս էին արդյոք իրեւները, որ հերոսուհու երկու ճան էլ ներկայացված են որդես Աղբերջանից հարս եկած իրեւներից. ի դեպ, սխալվում է Մանյունյայի հայրենասեր մայրական Համբո դարձվող՝ թոռնուհուն համարելով «առողջ հայուհի», քանի որ իրականում վերջինիս հայրական դարձ Արեւիկա Մուսկոյան հայ էր): Սակայն մի կողմ թողնենք դավադրաբանությունն ու կասկածները, սվյալ դեղինում այնքան անկարեւոր: Հայերիս համար ավելի ճիշտ կլինի զնահատել այն բացառիկ երեսույթը, թե իր հայրենիքն ու հայրենակիցներին ինչ սիրով, դասկով, հունորով, որդիական ջերմությամբ է աշխարհին ներկայացնում այդ նիհարակազմ, բարձրահասակ, աչքի ընկնող արձանուկ հայուհին, որը, մի ռուս մնադաշի կարծիքով, Հայաստանի համար շատ ավելի է անուն, քան մի ֆանի նախարարություն: Ուստի «ինչո՞ւ չես գրում հայերեն» խոսքը Նարինեին ուղղելը միանգամայն անտեղի կլինի: Պարզից էլ դարձ է, որ եթե Նարինեն ստեղծագործեր հայերեն, չնայած իր անուրանալի սաղանդին, ամեն դեղինում չէր հասնի այսքան մեծ ճանաչման (ընդ որում՝ արդեն նաեւ Ռուսաստանի սահմաններից դուրս): Հայերի՝ մեծ մասամբ ոչ դրական դասկերացումը ռուսների մեջ որոշ չափով սասանվել է նաեւ Նարինե Աբգարյան երեսույթի շնորհիվ: Հայաստանին ու հայ իրականությանն անծանոթ ընթերցողը նրա գրքերից շատ բան ունի իմանալու, ոչ միայն Բերդի ու նրա օջախ գյուղերի (օրինակ՝ Պառավաբարի ու նրա հեռ կաղված հուզիչ լեզունը), այլեւ համահայկական մի շատ իրողությունների մասին՝ լինի Վարդավառը, «դասվի ուլերի» հավասարիքը, թե ուսեւ լինները՝ ավելուկ, արածում, գաթա, ուրցով թեյ, հոնի օղի, Տավուշին բնորոշ սալի կոչվող ֆաղցրեղենն ու ծիրով կոչվող կարճֆիլի «դեղնա» եւ այլն: «Մանյունյայում» երկու անգամ հիշատակված է «ամրիլի 24-ը»՝ չբացելով, սակայն, փակագծերը, այստեղ-այնտեղ առկայծում են հայոց դաստիարակ ու մեծակույթի գործիչները՝ Արա Գեղեցիկից, Աբգար թագավորից, Յիկ Անրան իբխանից մինչեւ Թորոս Ռուսլին, Կոմիտաս, Չարենց, Վահրամ Փափազյան ու Մարտիրոս Արամյան... Իսկ թե ո՞վ է թաքնված խորհրդահայ սիրված էստրադային երգիչ Պե Մուրադյանի կերպարի ներքին՝ դժվար չէ գուշակել՝ կարդալով վերջինիս եւ Նարկայի հոր հեռ եղած միջադեպը...

Ասում են, որ երբեւէ դեղին իրեն գրաստեղծիկների չճգած Բերդ ֆաղափկն այսօր Նարինեի շնորհիվ ունենում է ռուս այցելուներ... ➔

Աբգարանց Նարինեի ֆեմոնները

բարբառն է: (Հեսաֆրակյան է, որ Էլրա Գրինը, ի տարբերություն Աբգարյանի, լինելով ամբողջովին ռուսախոս ընթանիֆի ու միջավայրի ծնունդ, կարողացավ ռուսերենին հավասարաչափ ստեղծագործել նաեւ հայոց լեզվով, հավանաբար քանի որ կյանքի մեծ մասն արեց Հայաստանում):

Նարինեն ֆեմոնի 21-րդ դարի գրող է այն առումով, որ ժամանակակից շատ գրողների դեպքում նա եւս գրականություն եկավ համացանցից: Հայրենի ֆաղափի հանդեպ իրեն չարչրող կարոջը ստիպում էր ամեն ու վիտրուալ սարածում վերականգնել մանկության հիշարժան դրվագները: Այդպես ընթերցողների բանակ հավաքած հաջողակ բլոգերին նկատեցին հրատարակիչները, եւ մի գրող ծնվեց...

Նարինե Աբգարյանի յուրաքանչյուր գրքին կարելի է մանրամասն անդրադարձնալ, սակայն կարդացած լինելով միայն երեքը՝ սույն հոդվածում առավել կամ դասկաս չափով կանդադարանում միայն դրանց՝ հաճույքով սղասելով նրա մյուս գրքերի հեռ հանդիպումներին...

Աբգարյանի՝ 2010-ին աստարեզ իջած «Մանյունյա» վեպ-եռերգության՝ մինչ օրս չնվազող ժողովրդականությունը բացատրվում է ոչ միայն հեղինակի կաշառող անկեղծությամբ, ճարտար դասկերպչությամբ, հունորի անսղառ դասարով, անթերի ճաշակով, կերպարաստեղծման վարժեսությամբ եւ շատ այլ ուրակներով:

ված» թեմաներով... Այլեւ չասած խորհրդային մարդկանց ծանոթ ու հարազատ ֆիլմերի, մուլտերի, երգերի, հեռուստահաղորդումների մասին: Եվ այս ամենը՝ գրավիչ, աշխույժ դասկերպչական, վարակիչ բարոյությամբ ու անսղառ հունորով, որ հաճախ հոմերական ֆրիչ է դարձնում...

Ահա մի փոքրիկ բնորոշ օրինակ Նարինե Աբգարյանի դասկերակող լեզվից.

«-Տո՛ւտո՛ւտո՛ւտո՛ւ,- ժամը յոթ գրո գրոյին մնած ճամբարը խլացնում էր փողային մոլազար Սլավիկը:

Մե՛նյակներում անմիջապես սկսվում էր բրունյան շարժում: Մահճակալներից դուրս էին սողում դիմադրողները եւ հոկտեմբերիկների մուսիաները...»:

Իմնակենսագրական «Մանյունյան» երեխաների մասին է («գրոյից հարյուր տարեկան երեխաների համար»), բայց միանգամայն մանկական գրականություն չէ (Աբգարյանն ունի զուտ մանկագրական ոչ դասկաս հիանալի երկեր): Հեղինակը, որ մեծացել է նաեւ Ասրիկ Լինդզեյնի գրականությամբ, ի տարբերություն Եվրո հռչակավոր մանկագրուհու, կարիք չունի ստեղծելու իրադասում հեղինակներ՝ Երկարագուլպա Պեղիկ կամ անմիջապես աղբյուր Կառլսոնի նման գերբնական կարողություններով օժտված հերոսներով: Նրա մանկությունն այնքան բուռն է ու գունեղ, մանկական չարաճիճություններն ու խաղընկերները՝ այնքան վառ ու արձակներուն, որ դրանց

Քանդակագործության միջազգային սիմպոզիում Ադարանում

Մայիսի 27-ին, Բազմադարձի ճակատամարտի 100-ամյակի տոնակատարությունների օրը Ադարան ֆաղափ կյանքում նշանակալից մեկ այլ կարևոր իրադարձությամբ եւս. ավարտվեց ֆաղափում առաջին անգամ իրականացվող ֆանդակագործության միջազգային սիմպոզիումը: Այն կյանքի է կոչվել Իսախանյան եւ Չայասանյան բնակվող անվանի ֆանդակագործ Վիգեն Ավետիսի ջանքերի շնորհիվ: Վերջինս, ի դեմքում, նաեւ հինգ անգամ կայացած Շուշի ֆանդակագործության միջազգային սիմպոզիումի հիմնադիրն է: Զսան օր Եւրոպայի Ադարանում անցնող մայրուղու կողմին ծածանվում էին սիմպոզիումի մասնակից երկրների դրոշմները: Այսուհետ Ադարանի սարահանգի ճանադարձով անցնողները կեսնեն սարբեր երկրների ֆանդակագործների աշխատանքները, որոնք մեծ մասամբ վերաբերում են Ադարանի ճակատամարտի կամ առհասարակ Չայասանյան: Չայ ֆանդակագործներից սիմպոզիումին

մասնակցել են **Վիգեն Ավետիսը** («Սուրբ Գրիգոր»), **Զարգանդ Շահինյանը** («Աղոթք»), **Չոլիաննես Գրիգորյանը** («Մեր դարձերի սխառնը»), **Արմեն Պետրոսյանը** («Ավարայր»), **Արման Նուրը** («Ճակատամարտ») եւ **Արամ Սարգսյանը** («Կենաց ծառ»): Արամ Սարգսյանը մասնակիցներն էին **Կուրմիկո Սուզուկին** (Ճապոնիա)՝ «Արա Գեղեցիկ», **Արա Բաղայանը** (Բելգիա)՝ «Չերոսամար», **Մասիմո Լիդոլին** (Իտալիա)՝ «Չայասանի սիրտը», **Քրիստոֆոր Սարիո Լիդոլին** (Իտալիա)՝ «Ադարանի մարտիկը», **Սոֆյա Գաբրիելյանը** (Բելառուս)՝ «Չայասանյան կամուրջի ծնունդը» եւ **Կանա Կիբրեն** (Չինաստան)՝ «Չեղափոխությունը» ֆանդակներով:

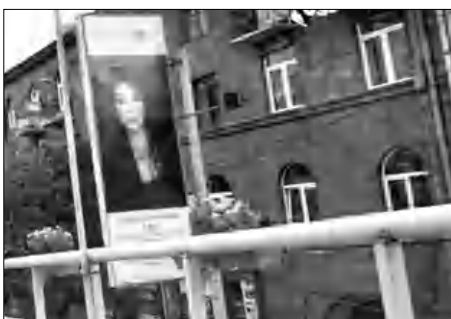
Ա. Բ.

Օրինակ վերցնենք Արցախից

Վերջերս մեր Օրերայի եւ բալետի թատրոնում ներկա էի հերթական օրերային ներկայացմանը: Մեծ գոհունակությամբ նկատեցի, որ ներկայացման ժամանակ ունկնդիր հանրությունը երեսնի հասարակության համար բավականաչափ անխոս էր իրեն դադար: (Բջջային հեռախոս միայն մեկ անգամ ծլնագց, այն էլ Եսաղ ձայնը կտրեցին): Չեմ ուզում դա բացատրել սուկ դալիժնում առկա զբոսաբեկների (թե՛ արեւմտեցի, թե՛ ասիացի) մեծ թվով: Իսկապես անվիճելի է, որ մեր հանրությունը հայտնի փոփոխություններից հետո ձգտում է իրեն կիրթ դադար: Սակայն երբ ընդմիջմանը մի դադար լիբանանահայ ընկերոջս հետ դուրս եկանք Երեւան, ասես գլխներս բութ առարկայի հարված ստացանք՝ լսելով օրերայի Երեւանի դիմացի սրճարաններից մեկից ոռնացող ռաբիս երգի վայնասունը: Սուրբ Սափայի թե՛ մեկ այլ սուրբ երգի մուղանային կլկլոցներն իբխում էին ողջ Ազատության հրապարակի վրա: Փոյթ չէ, թե նման երգերի Երեւանի թուրքերը սկսում են հայերեն երգել (ու նաեւ հարուցել 100 սարի առաջ դեռ ինքնանվանում չունեցող Կովկասի թաթարների կասադությունը): 2014 թվականին Արցախում դաշտնադրու առգելվեց ռաբիս երգիչներին համերգատրահ սրճարանները: Զանիցս Ասեփանակերտում կամ Շուշիում զբոսնելիս ոչ մի սրճարանից չեմ լսել ռաբիս երգեր: Ժամանակը չէ՞ հայաստանյան ավզյան ախոռները մաքրելու գործընթացի մեջ ներառել նաեւ մեր երաժշտական մթնոլորտի մաքրումը...

Վերջերս առաջին անգամ Չայասան այցելած ու հայ մշակույթի սիրահար օտարերկրացու հետ զբոսնելիս մի ֆանի անգամ անհարմար վիճակի մեջ ընկա՝ կաղված մեր ֆաղափ ու մայրուղիները ողողած «Չայոց մեծեր» վահանակների հետ: Չայ իրականությանը վերաբերող գրեթե ամեն ինչով հետաքրքիր բարեկամս ինձ հարցնում էր, թե ով է վահանակներին դասակարգած այս կամ այն անձնակրությունը, եւ ես, լինելով ֆաղափայկ մեր մշակույթի գործիչներին, առաջին անգամ էի կարողանում նկարիչ Անուշավան Գասպարյանի (1914-1986) անունը: Իսկ թե ինչու է չկան Չոլմաթանյանը, Սուրենյանցը, Սարյանը, Մինասը, Կալենցը, Զոչարը, Մուրադյանը... այդ հարցի դասասխանը չունեն: Պոռոյան ավանից Երեւան սանող խճուղիում Սոս Սարգսյանի դիմանկարով վահանակները միանգամից երեք հաս էին: Բարեկամիս աչից դա չվրիպեց, եւ երբ նա իմացավ, որ դերասան է, իրավամբ ասաց. «Երեւի թե նա՛ է ձեր ամենամեծ դերասանը, որ այս փոքր սարածության վրա երեք տեղ միայն դասկեր էր դրել»: Ասեի, որ մեմ նաեւ Ադամյան ու Արեւյան եմ ունեցել, Փափազյան ու Գրայա Ներսիսյան, Սիրա-

«Չայոց մեծեր»

նույն ու Արուս Ոսկանյան... բայց չգիտես ինչ սրամաքանությամբ նրանք բոլորը բացակա են «Չայոց մեծերի» դասառններից... Բարեկամս, մոտ լինելով կինոյին, կիսեց իմ վրդովմունքը, որ կինոաշխարհից «մեծերի» Երեւան չէ հայ կինոյի հիմնադիր Չամո Բեկնազարյանը, իսկ ահա՛ Գեմադի Մելիքյանը կա (որի «Թթեմին» ֆիլմը, ինչ խոսք, լավն է, բայց ոչ հեղինակին «Չայոց մեծերի» Երեւան դասելու ասիւճան): Բարեկամս գոհունակությամբ ճանաչեց Փարազանովին, զարմացավ՝ տեսնելով Ասոն Եղոյանի լուսանկարը («Նրա ֆիլմերը հրաշալի են, բայց նա արդեն հայոց մեծերի Երեւան է»), սակայն ոչ մի կերպ չհաճեց «մեծաբարում» Շերի առկայության հետ: (Երեւի մտնում էլ ասաց. «Լավ է՝ Զին Զարդաբան էլ չի հայտնվել այս Երեւան»): Իսկ թե ինչու է յոթ տարի Գրայա Չոլմաթե եղած Անդրանիկ Մարգարյանի դիմանկարը նույնպես մեր մեծերի Երեւան՝ դժվար չեղավ բացատրել բարեկամիս: Ուստի մի ֆանի օր անց Կուրմիսի անվան դասնետնում նա ինձ այլեւս ավելորդ հարց չսվեց, թե ինչու է Մարգարյանի Երեւանում ամենից մեծը եւ ողջ սարածի վրա իբխողը...

Ա. Բ.

Գրոտեսկային իրավիճակներով լեցուն, հորդացող հունորով «Մանյունյան» գլխադրայի գիրք է, ասես արեւով ողողված, թեւե տեղ-տեղ (եւ հասկադեմ՝ ամենավերջում) այն դառնում է խիստ հուզիչ՝ վերհանելով անցած խաղաղ ժամանակների չափավորված կյանքի երջանկությունը, որը թվում է անդառնալիորեն կորսված: Ուստի «Մանյունյանից» հետո անստապելի էր նույն հեղինակից կարդալ «Երկնից ընկավ երեք խնձորի»՝ ղեկ բոլորովին այլ ոճի մի վեպ: Արգարյանը խոսակցան է, որ նախընթացում է համաշխարհային «ծանր» գրականությունը, ինչը նկատելի է նրա այլ ստեղծագործություններում: Սա միանգամայն ողջունելի է, Նարինե այն հեղինակներից չէ, որոնք անվերջ նույն լարն են հնչեցնում: «Երկնից ընկավ երեք խնձորը» մինչեւ անգամ կարծես բոլորովին ուրիշ մի հեղինակի մտքի արգասիք լինի՝ ծանր, դեմոստիկ, մռայլ գույներով, սակայն՝ առանց ընթերցողին «ջարդելու», ճիշտ հակառակը՝ ցնցել ու հուզել՝ հասցնելով կասարսիսի: Այս անգամ հայերենի բնաշխարհի երեխաներից նա հայացքը փոխանցել է դեմոստիկ Երեւանին: «Շերիներն ինձ համար ամենացավոտ թեման է», ասում է Նարինե: Աշխարհից մոռացված հայկական Մառան գյուղի բնակիչների անուրախ կենսագրություններին ու կասարսիկ արատոց դեմոստիկ Երեւանին հետեւելով՝ ընթերցողը մարդկության եւ բարության դասեր է փառում: Գործողությունները կասարսիկ են գու-

Արգարյանը Նարինեի ֆենոմենը

գահեռ աշխարհների սահմանագծին, միմյանց են խառնված ցավագործներն ծանոթ անողով իրականությունն ու միսփկան. վերջինը մասնավորապես առկա է չոփես ինչ հրաշալի լեռնային գյուղում հայտնված սոփիստի սիրամարգի կերպարով: Արգարյանի այս վեպում անգն աչքով նկատելի է Գաբրիել Գարսիա Մարկեսի «Չարյուր սարվա մեծություն» եթե ոչ ազդեցությունը, ապա խոր ներհանգանությունը դրանով, նրա հորինած Մառանը հայկական մի յուրատեսակ Մակոնդո է: (Ի դեմք, մոգական ռեալիզմի սարրեր նկատելի էին արդեն «Մանյունյանի» երկրորդ գրքի վերջին գլխում): Ռուս ընթերցողներից Երեւանը փորձեցին դասնական հավաստիությունն փնտրել վեպում, թե երբ կարող էր դասահած լինել վեպում հիշվող Չայասանյան դասնահասած սովը... Սակայն, կարծում եմ, միանգամայն ավելորդ է դասնականությունն փնտրել մի վեպում, որը, չնայած իրադասությունը, հեղինակը հղացել է որդեգրել հեփաթ, բայց ոչ թե կառուցվածով կամ բարոյախոսությամբ, այլ ավելի ռուս՝ ստեղծված միջավայրով, անստապելի լուծումներով ու բարու հաղթանակով: Այստեղից էլ նաեւ ստեղծագործու-

թյան՝ ոչ դասահաբար ընթացված վերնագիրը... Իրադասությունը (ոչ մոգական) առկա է նաեւ «Չոլմաթի» դասնավածների ժողովածուում, որը բովանդակում է նաեւ ոչ հայկական թեմաներով մի ֆանի գործեր: Առաջին երեք դասնավածներում հնչում է հայկական գավառում կնոջ անդաստանվածության թեման, «Չաղթած դասնավների աշխարհում», «Ճուտի ջրամանը» եւ մյուս հայադասում դասնավածներում առկա են սարոյանական Երեւանի եւ բարի հունորով կերտված հայ գավառական կերպարներ... Ինչպես օտարալեզու հայազգի գրողներից Երեւանը, Նարինեն եւս առատորեն ու ոչ ինքնանդասակ, այլ միջավայրի առավել կենդանի դասկերտման համար գործածում է հայերեն բառեր եւ արտահայտություններ՝ «աչիս վրա», «ֆի մագ», «վոյ», «արա», «գահրումար», «դեւ», «վախ, մամա ջան», «հայրիկ», «հորովել», «մոգի», «գամփո», «երդիկ», «դուրդով», «Նիկոլայի բոգ», «սրեխ», «մութափա», «Երեւանը», «աղոյաղաղ», ընդ որում՝ երբեմն հարկ համարելով թարգմանել դրանք տղասակին, երբեմն՝ ոչ: Իսկ «Մեր բակի մարդիկ» դասնաված-

ում նա նույնիսկ առանձին նախադասություններ գրել է հայասառ... Անկախ իր ոչ հայալեզու գրականությունից՝ Նարինեն մնում է հայության մտահոգություններով աղորդ հայ անհաս: Բերեմ միայն մեկ օրինակ: Միայն հայը կարող էր Լեւոնի առնչությամբ կասարել հետեւյալ բնորոշումը. «...կյանքումս մի անգամ կհամաձայնեմ Լեւոնի հետ, որն արդարացիորեն նկատել է, թե արվեստներից կարեւորագույնը կինոն է: Երբեմն Երեւանի կարողանում էր լավ ասել, էլի: Այ թե ուր դիտել գնար՝ կինոնառնագրաֆ: Ոչ թե ցարական հարսությունը վասներ, հետն էլ ուրիշ սարածներն անփառունակ բարբարոսներին փրկագին հանձներ» («Մանյունյան», գիրք առաջին): Ավելացնենք, որ Նարինե Արգարյանից ցայսօր հայերեն թարգմանվել է երկու հասո՛ր՝ «Երկնից ընկավ երեք խնձորը» (թարգմանիչ՝ Նարինե Գիժարյան) եւ «Մանյունյանի» առաջին գիրքը (թարգմանիչ՝ Նարինե Գիժարյան): Արգարյանի բախտը բերել է հայերեն թարգմանիչների առումով: Եթե առաջինն աչի է ընկնում որդես լեզվական բարձր կուլտուրայով օժտված թարգմանիչ, ապա երկրորդի դարագայում նված որակին ավելանում է նաեւ հեղինակի համերկացին լինելու հանգամանքը: Երկրորդական հերոսներից Երեւանի խոսքը Նարինե Գիժարյանը սրամիտ կերպով թարգմանել է Տավուշի խոսվածով՝ հարուցելով անգամ իր՝ Նարինե Գիժարյանի զարմանքն ու ծիծաղը...

Ներդիրը հրատարակված է Գր մշակույթի նախարարության աջակցությամբ: